

СТЕНОГРАФСКЕ БЕЛЕШКЕ

НАРОДНЕ СКУПШТИНЕ

КРАЉЕВИНЕ ЈУГОСЛАВИЈЕ

ГОДИНА 2

БЕОГРАД 1933 ГОДИНЕ

КЊИГА 1

LVII РЕДОВНИ САСТАНАК

НАРОДНЕ СКУПШТИНЕ

КРАЉЕВИНЕ ЈУГОСЛАВИЈЕ

ДРЖАН 18. ОКТОБРА 1933 ГОДИНЕ У БЕОГРАДУ

ПРЕТСЕДАВАЛИ:

Претседник

Д-Р КОСТА КУМАНУДИ

Потпретседници

Д-Р АВДО ХАСАНБЕГОВИЋ

Д-Р КОСТА ПОПОВИЋ

Секретар

МИЛАН МРАВЉЕ

Присутни су г.г. Министри: Претседник Министарског савета др. Милан Сршкић, Министар социјалне политике и народног здравља Иван Пуцељ, Министар без портфеља др. Хамдија Карамехмедовић, Министар трговине и индустрије др. Илија Шумениковић, Министар без портфеља др. Будислав Гргур Анђелиновић, Министар шума и рудника Павао Матица, Министар грађевина др. Стјепан Сркуљ, Министар иностраних послова Богољуб Јевтић, Министар унутрашњих послова Живојин Лазић, Министар за физичко васпитање народа др. Лавослав Ханжек.

ПОЧЕТАК У 11 ЧАСОВА.

СА ДРЖАЈ:

Пре дневног реда: 1 — Читање и усвајање записника LVII редовног састанка;

2 — Саопштење одборских извештаја о законским предлозима: о привременом трговинском и компензационом споразуму између Краљевине Југославије и Републике Грчке; о општој конвенцији за систематизацију имовинских интереса бивше покрајине Истре и бивше Трговачке и обртне коморе са споразумима А, Б, Ц и Д, између Краљевине Југославије и Краљевине Италије; о трговинском споразуму између Краљевине Југославије и Републике Немачке; о допуни аранжману од 7 новембра 1931 између Краљевине Југославије и Републике Француске; о накнадном споразуму уз трговински уговор између Краљевине Југославије и Републике Аустрије; о допуни конвенције од 14 фебруара 1930 о ликвидацији двовласних имања између Краљевине Југославије и Краљевине Бугарске;

3 — Саопштење извештаја Министра грађевина о одговорима на посланичке интерпелације;

4 — Саопштење да народни посланик Стјепан Ваљавец

Наравно мора да наведем да је приликом одустаје од своје интерпелације, коју је поднео на Претседника Министарског савета о поступку Павла Матице Министра шума и рудника;

5 — Саопштење интерпелација народних посланика: др. Николе Кешељевића на Министра унутрашњих послова о незаконитостима извршеним од стране полицијских органа приликом општинских избора; Светислава Хоћера на Министра унутрашњих послова о незаконитом поступку командира жандармериске станице у општини Моравче;

6 — Молбе и жалбе.

Гворници: Министар унутрашњих послова Живојин Лазић, др. Никола Никић, Претседник Народне скупштине др. Коста Кумануди, др. Никола Кешељевић, Светислав Хоћера.

Дневни ред: Претрес и усвајање у начелу, појединостама и коначно извештаја Одбора за проучавање законских предлога; о трговинском споразуму између Краљевине Југославије и Републике Немачке; о допуни аранжману од 7 новембра 1931 између Краљевине Југославије и Републике Француске; о накнадном споразуму уз Трговински уговор од 9 марта 1932 између Краљевине Југославије и

Републике Аустрије; о општој конвенцији за систематизацију немесвинских интереса бивше покрајине Истре и бивше Трговачке и обртне коморе са споразумима А, Б, Ц и Д између Краљевине Југославије и Краљевине Италије; о привременом трговинском и компензационом споразуму између Краљевине Југославије и Републике Грчке.

Говорници: Известилац Стеван Ђирић, Министар трговине и индустрије др. Илија Шуменковић, Милован Лазаревић, Милутин Станојевић.

Претрес и усвајање у начелу, појединоствима и коначно: извештаја одбора за проучавање законског предлога о додаци конвенције од 14-И-1930 о ликвидацији двовласних имања између Краљевине Југославије и Краљевине Бугарске.

Говорници: Известилац Мита Димитријевић, Министар унутрашњих послова Живојин Лазић.

Претседник др. Коста Кумануди: Отвaram LVII редовни састанак Народне скупштине. Изволите чути записник претходне седнице.

Секретар Милан Мравље: прочита записник претходне седнице.

Претседник др. Коста Кумануди: Има ли каква примедба на записник? (Нема). Примедаба нема, записник је примљен. Има реч г. Министар унутрашњих послова Живојин Лазић.

Министар унутрашњих послова Живојин Лазић: Господо народни посланици, господин народни посланик др. Лончаревић образлагајући јуче у овоме Дому хитност интерпелације о изборима у Савској бановини, искористио је ту прилику да одмах говори и о самом предмету интерпелације како су у тој бановини избори вршени, па је том приликом говорио и о некаквом тобожњем распису Банске управе о утицају власти на изборне резултате.

Тим поводом изјављујем да ни од стране Министарства, ни од стране Банске управе никакав такав распис или ма какво такво наређење није давато. Напротив, распис Банске управе којим се строго упућује чиновништво на коректно држање према свима кандидатима, видео је и прочитао, како сам обавештен, сам народни посланик г. др. Никић у Банској управи у Загребу.

Надаље морам да нагласим, да је приликом ових избора у сваком гласачком месту, поред чланова бирачког одбора, био присутан и претставник сваке од кандидатских листа за све време гласања и да су сви представници таквих листа, како опозиције, тако и Југословенске националне странке, потписали записнике бирачких одбора, што је најбољи доказ да су избори правилно извршени. (Гласови на левици: Није тако! — Бурно одобравање у центруму и повици: Тако је!).

Изгледа, господо, да се све ово чини, да се смањи ефекат великог успеха који је на овим изборима постигла Југословенска национална странка. (Бурно одобравање и плескање у центруму. — др. Никола Никић: Молим за реч).

Претседник др. Коста Кумануди: Због чега? (Др. Никола Никић: Ради личне примедбе!) Има реч г. др. Никола Никић.

Др. Никола Никић: Господо народни посланици, мени је врло жао што г. Министар унутрашњих послова г. Жика Лазић није узео реч јуче после г. др. Лончаревића. Он је нашао за сходно да данас говори. (Граја). Г. Министар унутрашњих послова неће ни мене, а ни читаву Народну скупштин

пу да увери да није издат распис од стране Банске управе. (Гласови у центруму: И није. То није истина!) Господо народни посланици, ја ћу само да Вам кажем два случаја, а на Вама је да у то верујете или не верујете. (Граја и повици у центруму! То није истина).

Претседник др. Коста Кумануди: Господине посланиче, Ви имате права по Пословнику само да исправите г. Министра. Не можете држати читаве говоре.

Др. Никола Никић (наставља): Кад мислите да није истина, онда допустите бар да кажем пар речи.

Претседник др. Коста Кумануди: Господине Никићу, Ви можете само да исправите један став из говора г. Министра, који се Вас тиче.

Др. Никола Никић (наставља): Господо народни посланици, у Срезу Ђаковачком, у општини Пунитовци, била је једна једина листа и та је листа наша. Није било службене листе. Ту су листу поставили наши људи. На изборима добила је та наша листа свега 52 гласа. (Граја и узвици: Шта се то нас тиче?) А сутра дан у новинама изашло је да је наша листа добила 315 гласова. (Граја и протести). Исти је случај у општини Врбици среза Ђаковачког, где је гласало 74 гласача, а уписано 458 гласова.

Претседник др. Коста Кумануди: Господине Никићу, реч је о распису Банске управе. Можете говорити само о распису Банске управе. Држите се Пословника.

Др. Никола Никић (наставља): О чему да говорим?

Претседник др. Коста Кумануди: О распису Банске управе. Опомињем Вас по други пут да се држите Пословника. Имате свега пет минута право да говорите.

Др. Никола Никић (наставља): Господо народни посланици, ми сви врло добро знамо, а то зна и Господин Министар унутрашњих послова, да је тако било и да је у Савској бановини уписано преко 200.000 гласача, који нису гласали. (Граја и повици у центруму: То је лаж!)

Претседник др. Коста Кумануди: Господине Никићу, Ваше је време протекло. Ја Вас молим да завршите.

Др. Никола Никић (наставља): Ја се, господо народни посланици, позивам и на народне посланике из тих појединих срезова. Изволите питати г. др. Елеговића, колико је било гласова у срезу Преградском, у Крапинским Топлицама. (Граја и протести.) Од 1230 гласало је свега 128 људи (Граја), а уписано је да је гласало 1503 гласача.

Претседник др. Коста Кумануди: Господине Никићу, молим Вас, да завршите свој говор.

Др. Никола Никић (наставља): Ја ћу, господо народни посланици, да поднесем једну интерпелацију у којој ћу приказати како су вршени избори. (Граја).

Претседник др. Коста Кумануди: Господине Никићу, Ваше је време протекло. Немате права више да говорите. Ја Вам одузимам реч. Изволите ићи на своје место.

Изволите чути одборске извештаје.

Секретар Милан Мравље (чита): Одбор за проучавање законских предлога о међународним уговорима и споразумима подноси Скупштини на

решење своје извештаје: о предлогу закона о привременом трговинском и компензационом споразуму између Краљевине Југославије и Републике Грчке; о предлогу закона о општој конвенцији за систематизацију имовинских интереса бивше покрајине Истре и бивше Трговачке и обртне коморе са споразумима А, Б, Ц и Д, између Краљевине Југославије и Краљевине Италије; о предлогу закона о трговинском споразуму између Краљевине Југославије и Републике Немачке; о предлогу закона о допуни аранжману од 7 новембра 1931 године између Краљевине Југославије и Републике Француске; о предлогу закона о накнадном споразуму уз трговински уговор између Краљевине Југославије и Републике Аустрије; о предлогу закона о допуни конвенције од 14 фебруара 1930 године о ликвидацији двовласних имања између Краљевине Југославије и Краљевине Бугарске. (Види извештаје у прилогу).

Претседник др. Коста Кумануди: Господине народни посланици, сви су ови предлози умножени и раздељени народним посланицима (Др. Кешељевић: Шта је са интерпелацијама?) Господине Кешељевићу, ја управљам седницом а не Ви. Опомињем Вас на ред. Изволите чути извештаје г.г. Министара.

Секретар Милан Мравље: Г. Министар грађевина извештава да ће на интерпелацију г. Ферда Шега о забрани војње аутомобилима на јавним путевима одговорити кад се стави на дневни ред;

Г. Министар грађевина извештава да ће на интерпелацију г. Хасана Торомановића, о оправци путева народном снагом, одговорити кад прикупи потребне податке.

Претседник др. Коста Кумануди: Ови се извештаји примају на знање. Изволите чути интерпелације.

Секретар Милан Мравље: Г. Стјепан Ваљавец, народни посланик, извештава да одустаје од своје интерпелације коју је поднео на Господина Претседника Министарског савета о поступку г. Павла Матице, Министра шума и рудника;

Г. др. Никола Кешељевић, народни посланик, упуњује интерпелацију на г. Министра унутрашњих послова о незаконитостима извршеним од стране полицијских органа приликом општинских избора и тражи да јој се призна првенство. (Види прилог).

Претседник др. Коста Кумануди: Има реч г. др. Кешељевић да образложи захтев о првенству.

Др. Никола Кешељевић: Ја сам, господине, поднео интерпелацију о предмету који је свима вама познат. Обраћајући се на Народну скупштину мислим да ће ова интерпелација бити врло актуелна, јер су сви детаљи овде, ту су документа која могу показати у оригиналу, а која сам показао и г. Министру Претседнику, — на пример за Очачки срез — тако да се г. Претседник Министарског савета сам револтирао и молио да му то саопштим у писменој форми како би послао хитну инспекцију да се те злоупотребе извиде.

Претседник др. Коста Кумануди: Господине посланиче, не можете излагати чињенице. Изволите образложити зашто тражите првенство.

Др. Никола Кешељевић: Господине, по читавом низу бановина вршене су незаконите радње од стране среских начелника. Људи су апшени без и-

какве правне основе, суспендована су њихова права без навода кривице, људи су интернирани, као да је проглашено опасно стање — ово је оригиналан докуменат о таквом раду среских начелника. (Показује један акт.) Без икакве кривице и образложења људима се спори право бирачко и на основу тога стотине људи су интернирани и кажњавани са две до пет хиљада динара. Господине, пуштен је један провокаторски плакат, који су растурали чланови Ј.Р.С.Д. странке, у коме се називају сви антидржавни који нису са њима, и где се провокаторски оптужује др. Корошец.

Претседник др. Коста Кумануди: Господине посланиче, Ви излажете своју интерпелацију, а ја то нећу допустити. Изволите се држати Пословника и образложите зашто тражите првенство.

Др. Никола Кешељевић (наставља): У Доловима, на пример, кад нису могли да спрече другим, онда су дошли жандарми и 21 лице рањено је које теже које лакше. Тај факат је познат и г. Министру и ако може нека га оспори.

Претседник др. Коста Кумануди: Господине посланиче, по други пут Вас опомињем да не улазите у излагање саме интерпелације.

Др. Никола Кешељевић: Како ћу другаче образложити првенство?

Претседник др. Коста Кумануди: Ваша је ствар да нађете разлога за образложење.

Др. Никола Кешељевић (наставља): Гласало се по пуномоћствима и ево оригиналних докумената и о томе и поред свега тога тај је избор потврђен. Осим тога људи су интернирани и кажњавани без икаквог решења и навода закона, и на крају, господине, што је најгоре, ви потврђујете изборе у којима сте ви сами водили борбу без поштеде. Ево га овде Мирко Урошевић и нека вам каже, какву је борбу водио са вашим господином Министром саобраћаја и како се лепо г. Министар провео. (Граја и протести у центруму).

Претседник др. Коста Кумануди: Господине Кешељевићу, одузимам Вам реч и молим вас да се повучете са говорнице. (Др. Никола Кешељевић: Ја не могу да се повучем пошто имам права да говорим пет минута. — Протести на левици). Морате се повући. (Др. Никола Кешељевић: Ја имам право да говорим, а господин Претседник ми то право одузима и омета ме да говорим. — Граја).

Прекидам седницу.

(После прекида.)

Претседник др. Коста Кумануди: Пошто се народни посланик г. др. Кешељевић није придржавао Пословника и није хтео да послуша моје опомене, предлагем Народној скупштини да се г. др. Кешељевић казни искључењем са пет скупштинских седница. Реч има г. др. Кешељевић да да своју одбрану.

Др. Никола Кешељевић: Господине, кад се мени даје свега пет минута времена да образложим хитност једне интерпелације, онда је моје да ја, како знам и умем, Народној скупштини дам објашњење и створим убеђење да је потребно да се та интерпелација огласи за хитну. И кад ја од тих пет минута могу да говорим само два минута, јер ми претседништво омета говор и сам г. Претседник говори три минута, и када се ипак од стране претседништва предлагем за казну, онда ја ту казну

примам са задовољством и она ми чини част.

Претседник др. Коста Кумануди: Прима ли Народна скупштина предложену казну? (Прима — не прима!) Објављујем да је већина Народне скупштине примила предложену казну и да је казнила народног посланика г. др. Николу Кешељевића искључењем са пет скупштинских седница. Изволите чути даље.

Секретар Милан Мравље (саопштава): Г. Светислав Хођера, народни посланик, упућује интерпелацију на г. Министра унутрашњих послова о незаконитом поступку командира жандармеријске станице у општини Моравче, Срез камнички — бановина Дравска и тражи да јој се призна првенство. (Види прилог).

Претседник др. Коста Кумануди: Има реч народни посланик г. Хођера, да образложи захтев о првенству своје интерпелације.

Светислав Хођера: Господо народни посланици, поднео сам интерпелацију на г. Министра унутрашњих послова противу испада и незаконитих поступака једног жандармеријског наредника у општини Моравче, у Дравској бановини. Због тих поступака тога жандармеријског наредника тражио сам хитност за моју интерпелацију и из разлога што је то постала општа појава, што је ово већ један систем, да се жандарми мешају у чисто политичка питања и политичке ствари.

Као народни посланик имао сам права да видим како се врше избори у Дравској бановини. Зато сам отишао код свог пријатеља Потокара и с њим у друштву обишао неколико изборних општина. Када сам дошао у општину Моравче, нашао сам да је претставник опозиционе листе интерниран, а његов заменик жалио ми се да он не седи у изборној сали заједно са осталим члановима одбора, него да су га натерали да стоји у једном ћошку и забранили му да не сме имати ни писаљку ни хартију да не би нешто могао забележити. Кад је овај жандармеријски наредник видео да сам ја то приметио и сазнао, тражио је да се ја из ове општине удалим. Покушао је то да учини и сином и кад није успео, онда је натерао мога пријатеља Потокара да се из те општине удали под претњом да ће у противном бити ухапшен.

Претседник др. Коста Кумануди: Господине посланиче, то није образложење траженог првенства.

Светислав Хођера (наставља): Господо народни посланици, нећу да улазим у детаље, да износим поједине случајеве, то ћу учинити кад ова интерпелација буде на дневном реду, али овом приликом морам да поновим, да наша господа жандарми извршују врло често незаконита наређења. И они знају, да су та наређења незаконита, па их ипак извршују, или по наређењу самог средског начелника, или понекад и за рачун госпoде народних посланика. Извршујући тако та незаконита наређења, они сматрају да могу и сами да извршују поједине незаконите радње и за свој рачун. Ту је, госпoдо, највеће зло. Зато је и створено овакво политичко стање. Данас имамо жандарме у свакоме селу, који тероризирају народ, штитећи данашњу владајућу странку Ј.Р.С.Д. (Чује се: Нема више те странке). Данас су, госпoдо, жандарми постали највећи политички фактори у нашој земљи.

Претседник др. Коста Кумануди: Господине

посланиче, ви говорите већ неколико минута, а ипак нисте изнели разлоге због којих тражите првенство ваше интерпелације, него износите чињенице, које су предмет саме дебате о интерпелацији.

Светислав Хођера (наставља): Г. Претседник каже да ја нисам изнео никакве разлоге за хитност ове интерпелације. Па, госпoдо, ако ово нису разлози за хитност, онда не знам за шта су ти разлози. Ми, госпoдо, сви видимо, да наши жандарми, уместо да су ухватили хајдука Митровића, који је задао страх целој београдској околини, и хајдука Бабејића, уместо да су нашли убицу док. Мирка Најдорфера, они су нашли за потребно, да прате рад нас народних посланика. Сви смо ми народни посланици, и ви из владине већине, у очима жандарма антидржавни. Њима је наређено да прате сваког народног посланика. Они су нашли за потребно, да чак и г. Воју Маринковића прате у Београду. То се отворено говори у Београду. (Један глас на левици: То је шкандал). Госпoдо, данашња међународна ситуација постала је тако тешка и озбиљна, да она данас захтева једну апсолутну сређену унутрашњу политику. И ја вас, госпoдо, опомињем на историју Краљевине Србије из г. 1885. Тада је Србија изгубила рат само зато што је политичко стање у земљи било рђаво, а данас је оно још горе. (Пљескање код опозиције).

Претседник др. Коста Кумануди: Господине посланиче, изволите завршити.

Светислав Хођера: Завршио сам, госпoдине Претседниче.

Претседник др. Коста Кумануди: Ја молим госпoдина Министра, да изјави да ли прима првенство ове две интерпелације?

Министар унутрашњих послова Живојин Лазић: Не примам тражено првенство.

Претседник др. Коста Кумануди: Г. Министар унутрашњих послова није примио тражено првенство за ове две интерпелације. Прима ли Народна скупштина тражено првенство? (Не прима — прима). Објављујем да се Народна скупштина већином гласова изјаснила против траженог првенства.

Изволите чути молбе и жалбе.

Секретар Милан Мравље (саопштава): Народној скупштини упућене су молбе и жалбе: Јосипа Кризманића, Вере Милошевић и Милке Мажуранић.

Претседник др. Коста Кумануди: Све прочитане молбе и жалбе упутиће се Одбору за молбе и жалбе.

Прелазимо на дневни ред. Пова је тачка дневног реда: претрес извештаја Одбора за проучавање законског предлога о трговинском споразуму између Краљевине Југославије и Републике Немачке. Има реч извештач г. Стеван Ђирић. (Пљескање).

Извештач Стеван Ђирић: Госпoдо народни посланици, у међународном животу збивају се крупни догађаји. Ми смо сведоци издана у дан како се важне ствари догађају, и то тако невероватном брзином, како никада до сада. Ја их не мислим рећати, али један догађај, са гледишта наше спољне политике, баца све друге у засенак, то је сјајан пут Њихових Величанстава (Опште бурно пљескање са узвицима: Живели!), који смо ми пратили у мислима, жељама и пре свега у оданости. Иако бисмо ми, госпoдо, под дојмом тих великих догађаја, данас хтели да се саветујемо о конвенцијама,

које леже пред вама, готово да би вас морао молити за опроштај, што долази пред вас са законским предлозима подређеног реда. Али ви знате, господо, и у обичном животу има празника са свечаним расположењем а има и сивих радних дана, кад сваки иде за својим послом. Пут Његовог Величанства, то је празник, велики празник наше спољне политике (Сложни узвици: Тако је!), а ове конвенције што леже пред вама, то је радни дан, то је наша дужност, да извршимо послове које свакидашња потреба захтева, да бисмо омогућили правилни ток државног живота. И немојте напоследку, господо, да заборавите на ону античку изреку: „не треба презирати као мале и сићушне ствари оне без којих се велике ствари не могу замислити.“ (Узвици: Тако је!). Пред вама леже, господо, шест конвенција и допустите да их поделим, као што сам и прошли пут то учинио, по њиховој природи у две групе. Прва група, у коју спадају четири конвенције, то су конвенције чисто трговачке природе. Друга група, то су конвенције за ликвидацију извесних материјалних питања, која одавно чекају на своје решење. У ону прву, групу, чисто трговачке природе, спада пре свега наш трговински аранжман са Француском, затим наш привремени трговински споразум са Грчком, па накнадни трговински споразум са Аустријом и напоследку наш трговински споразум са Немачком. Осим тога, као што сам рекао, имамо две конвенције, које ликвидирају питања која су потребна већ давно да се реше. Једно је општа конвенција за систематизацију имовинских интереса из бивше покрајине Истре, и напоследку ликвидација двовласничких имања са Бугарском, о којој ће вам опширније говорити као извештач посланик Јужне Србије г. Мита Димитријевић.

Ако се налазите, господо, у једном расположењу, које, по негде, преотима маха, па не умете да цените привредне регионалне пактове, него, можда, нагињући цинизму, хоћете да их назовете пактоманијом, нећете онда бити праведни према онима, који су ове пактове сачинили. Јер, господо, јасно је, нема тога камена мудрости, нема тога чудотворног камена, којим би могли ову привредну кризу решити као да је руком однесена и не преостаје ништа друго, него, помоћу оваких ситних радова, да помогнемо где помоћи можемо и шта више да спасемо оно, што спасти морамо. (Одобравање. — Душан Живојиновић: То је тачно!) Због тога, господо, све ове конвенције заједнички значе: поштен и озбиљан напор, један велики труд, да се олакша ова привредна криза, која и нас и све наше суседе и друге, са којима смо ове конвенције склопили, тако исто мучи и угњетава. Допустите, господо, да, пре свега, прикажем наш трговачки аранжман са Француском.

Историјат његов овај је. Више од две године на овамо, ми смо имали право да извеземо у Француску извесну количину жита са преференцијалом. То нисмо, господо, учинили, а нисмо учинили зато, што лане нисмо имали добру жетву жита, а ове године не можемо учинити зато што је Француска ове године извозник, тако, да не може примити туђе жито. Наша Краљевска влада онда је покушала, да ступи са Француском у преговоре за друге ствари које би могли искористити, кад већ нисмо искористили наше ланско право, па да нам се

допусти да, уз извештач преференцијал, извеземо један контингент наше пшенице. И то нам је Француска влада у преговорима допустила. Ми ћемо имати право да извештач контингент нашег кукуруза увеземо у Француску по минималној царинској тарифи и још уз то да после тога, кад контингент буде увезен, добијемо 40% попушта од те царинске тарифе. Овако приказана ствар изгледа да је од великог значаја. Међутим, жао ми је, што Вам морам приредити једно мало разочарење, јер колики је финансијски ефекат ове ствари зависи, господо, од тога, колики је тај контингент, па који имамо право. Тај контингент износи у свему 2.400 вагона. Он је врло мали. Али, господо, не смејмо допустити себи тај луксуз, да тај контингент ценимо према нашој општој производњи кукуруза или према потребама нашег извоза па, чак, ни према пријатељству нашем са Француском. По томе, можда, најмање би разочарење било највеће, него, господо посланици, морате га просуђивати по оној беци, у којој се налази наша пољопривреда, по оцајном стању, у коме се налази наш сељак, по катастрофално ниским ценама наших аграрних производа и по бездушности висини наше земљарине. (Пљескање). Кад тако схватите те ствари, онда ће вам бити јасно да, поред оне цене кукуруза, о којој сада говорим, а коју ја са ове говорнице не смем споменути, јер је тако ниска, да поред те цене ми изгледамо као просјаци и да, као такви, морамо издати хвала и за најмању милостињу, која нам се даје, а ове мрве, које смо уговором добијели, готово и да нису ништа друго.

Други законски предлог, поштована господо, то је наш привремени уговор са Грчком, привремени уговор, већ по томе видите, знак је времена. Тај уговор има ту сврху, да осигура размену добара између Грчке и између нас на тај начин, што ће се олакшати извесни девизни прописи. То је једна врста клиринга, али само диференцијалог клиринга. Грчки увозник, који од нас купи робу, имаће половину вредности те робе да плати у готовом новцу, који ће наш произвођач добити путем трансфера а за другу половину добиће наш извозник бонове, благајничке записе, који ће се моћи употребити само за исплаћивање грчке робе коју ми будемо купили. Они ће бити преношљиви и према томе када један грчки увозник треба нама нешто да плати, он ће моћи помоћу тих бонова да плати ономе од кога је купио.

У овоме уговору има једна симпатична ствар. На име ово диференцирање иде још даље у трговини са житом у коме случају грчки увозник мора нашем продавцу да плати 80% у готовом новцу а само 20% у благајничким записима. Ви, који знате у каквој је кризи наш сељак, сасвим ћете разумети због чега је наше Министарство трговине морало да се постара да сељак дође одмах до новца и да дође у што већој количини, дакле у количини 80% од укупне вредности.

Трећи законски предлог, господо, који је пред вама, то је наш накнадни трговински уговор односно допуна нашег трговинског уговора са Аустријом.

Знате ли која је била главна ствар, која је хтела да се овим уговором постигне: да се постигне извоз у оној истој количини у којој смо га досада имали за наше сточарство и пољопривредне произ-

воде. И, хвала Богу, то је потпуно постигнуто и ја вас молим, господо, да не сматрате да сам ја једностран када вам све ове трговинске уговоре приказујем готово искључиво са аграрне тачке гледишта, што увек највише истичем оно што највише доноси користи нашем сељаку. То лежи у природи саме ствари, јер када те интересе имам пред очима, немам ја ту пред очима класне интересе, господо, него сам дубоко уверен да се другим нашим сталежима не може непосредним мерама помоћи тако како можемо помоћи посредно када нашет сељака помажемо. (Одобравање и плескање). Јер, господо, наш сељак није неки засебан сталеж или класа, него је он један здрави извор, неисцрпни извор за све остале сталеже и ако он оздрави, онда ће се најбрже поправити и сви други сталежи. Зато ја, господо, са сатисфакцијом нарочито наглашавам оно што је у овоме трговинском уговору добро, а то је у првом реду оно чиме су интереси нашега сељака заштићени. (Повици: Тачно! Тако је!)

Четврти законски предлог, господо, то је наш трговински споразум са Немачком. Његова је садржина врло кратка. Ми добијамо право и, vice versa, примамо на себе дужност да са нашим производима поступамо по највећем овлашћењу онако као што се то највеће овлашћење даје некој трећој држави. Оно што пада у очи код овога уговора, то је то да је он веома кратког даха. Уговор је склопљен на свега четири месеца, а сем тога уговорне стране имају право да га сваког месеца откажу. Ја сам у први мах помислио да ту мора бити нешто што се исправља, нека погрешка, коју треба поправити, али је господин Министар имао доброту да ми објасни да се ту ради о једном сасвим другоме узроку због кога су ти уговори кратког даха. Када се даје највеће повлашћење, онда увек треба водити рачуна о томе која ће од двеју страна то највеће повлашћење искористити више. Када знате да има извесних производа који су у ствари сезонски артикли, онда је сасвим природно да једна страна мора желети да то највеће повлашћење вреди онда када она има баш своју сезонску трговину. То је узрок, господо.

Али у вези с овим намеће се једно ново крупно питање о коме, може бити, овде вреди говорити, јер то питање стоји у вези са решавањем целе светске привредне кризе.

Ја мислим да је вама многим познато да је Немачка пре рата, односно да су немачки аграрци пре рата били почели једну специјалну аграрну политику, којом су довели у неприлику и саму Аустро-Угарску монархију и све друге аграрне земље, што се је опасило у томе да је у тој земљи почео живот да поскупљује. Наступило је у то време затварање граница, да би немачки аграрци осигурали својим пољопривредницима оно, што не би била природна добит него готово пре награда, један хонорар. Та политика довела је до извесног поремећаја у животу готово свих држава средње и источне Европе, па је ишла тако далеко да се је заострила чак и у политички сукоб са Русијом. Тај сукоб доноси се је непријатно осећа када је Европа требала да издржи пробу да ли се може спречити Европски рат.

Ја, господо, никако не желим да критикујем немачку привредну политику нити имам права на то: свака држава има права да сама себи узима

принципе, по којима ће се у својој привредној политици владати, али исти узроци увек имају исте последице, и ми видимо да је та аграрна политика којом се хоће да се индустријске државе учине независним од аграрних држава, да је то једна неприродна политика, и будите уверени, да је ова данашња велика економска криза настала делимично баш због тога што су извесне државе у својој привредној политици постављале тако неприродне циљеве. То треба уочити, и онда ће се моћи видети који би био први корак за решавање привредне кризе, а то је да све државе у својој привредној политици имају пре свега на уму да она буде сагласна са привредном структуром државе.

На послетку, господо, да вам прикажем пети законски предлог који гласи: законски предлог о општој конвенцији са Краљевином Италијом о имовинским интересима бивше покрајине Истре итд. Бивше покрајине Истре?!... Готово да нас то баца у једно елегично расположење, и овај кишовити и тмурни дан као да је згодан оквир за решавање овога законскога предлога. То је једна рана, која је увек вредовна, и данас још, — јер се некада сневало о Вилсоновој линији, — а ова сурова стварност тај је проблем решила сурово и просто тако да Краљевина Италија има у целој покрајини Истри удела по овоме кључу 93,84% према 7,16% за нашу Отаџбину!

Господо, некада смо сневали да би тај рачун могао испати друкчије. Шта ћете, испало је овако, »а на срцу оста к'о скрхана биљка ил' к'о тужан мирис увелог босиљка, једна тешка рана, тежак уздисај«. Прокњижимо брзо, да не вређамо те ране, прокњижимо брзо кроз наше законе тих 7,16% стварених снова »а све остало је ћутање«.

То би било све, господо. Мислим да сам у најкраћим потезима приказао значај ових ситних и малих конвенција, донекле чак и болних, али вршећи из дана у дан поштено ову дужност која је потребна да осигурамо правилан ток држави, ми ћемо их примити. Тешимо се опет једном античком пословицом: „nula dies sine linea“, која би се на нашем лепом језику и по умотворинама нашега народа могла превести са: »зрно по зрно погача, камен по камен палача«. (Одобравање и плескање).

Претседник др. Коста Кумануди: Феч има г. Министар трговине и индустрије.

Министар трговине и индустрије др. Илија Шуменковић: Господо народни посланици, пред вама се налазе четири конвенције које регулишу трговинске односе наше државе са трећим државама. Ове четири конвенције претстављају, поред још једне која је раније била на дискусији, готово може се рећи, целокупну активност овога Министарства, Министарства трговине и индустрије на пољу закључивања уговора за последњих годину дана.

Изгледа ми згодно да овом приликом узмемо укратко, у најмање могућој мери, у разматрање општу ситуацију наше трговинске политике, и да учинимо неколико генералних опазки. (Гласови: Чујмо!)

Господо, 1932 година је година у којој се конституовало највеће смањење спољне трговине у целом свету, највеће сужавање светске размене добара: 1932 година упоређена са једном ранијом годином значи смањење спољне трговине за близу две трећине. 1932 година је у том погледу исто та-

ко значајна и за нас. Смањење, и то велико смањење, констатовано је и код нашег извоза и код нашег увоза.

Господо, несумњиво да су разлози тога сужавања промета добара тако рећи у оном аутоматском дејству светске економске кризе. Али исто тако, нарочито у колико се тиче наше државе, то смањење долази и услед вољног, планског рада извесних држава које су наши партнери у размени добара. Тај вољни плански рад оличен је у такозваном аграрном протекционизму тих држава. Поред тога, господо, има исто тако једна тежња која је у основи овог планског рада, тежња држава да избалансирају свој извоз и увоз, да доведу до једне равнотеже између увоза и извоза, тежња оличена у девизи: купујем код онога, који купује код мене и не купујем код онога, који не купује код мене.

Господо, рестрикције и прохибиције које долазе од аутоматских последица светске кризе, оне које долазе услед аграрног протекционизма и најзад оне, које долазе услед тежње код држава да избалансирају свој увоз и извоз, то су тешкоће на које се наишло и приликом стварања ових конвенција, које су пред вама. (Пљескање и узвици: Тако је!).

Господо, шта је могла бити ту наша политика? Наша политика је ишла ка томе да искористимо све могућности за продају наших производа, да искористимо највећу могућност за продају по што бољој цени наших производа.

Господо, гро нашег извоза сачињавају производи пољопривреде, производи сељакони.

Појачати наш извоз значи олакшати ситуацију сељака. Како наш сељак чини 80% становништва наше земље, то је побољшање ситуације сељакове, побољшање економске ситуације целе земље. (Чује се: Тако је! Пљескање). То је, господо, политика Владе и државе. То је, као што вам је познато, основа економске политике наше Југословенске националне странке. (Пљескање и узвици: Живела! Живео!).

Господо, напори су учињени нарочито у 1932 години и 1933 години. Има ли резултата? Можда је још рано ма шта закључивати, али има извесних цифара које нам дају разлога да кажемо да има извеснога побољшања. Господо, у првом полгођу 1933 године ми смо извезли робе у вредности 1,434.191.392 динара, а у првом полгођу 1932 године извезли смо робе у вредности 1,372.191.082 динара. Према томе, господо, у првом полгођу 1933 године ми смо према првом полгођу 1932 године извезли више робе за 62,067.972 динара.

Друга ствар, која излази из цифара је ова. Наш трговински биланс је активан. У првом полгођу 1933 године ми смо извезли робе за 1,434.191.322, а увезли смо робе за 1,295.357.130 динара. Ми смо активни према томе за 138,833.760 динара.

Господо, извоз наше земље мора бити предмет наше најозбиљније пажње и наших највећих напора. Ми морамо будно мотрити да не будемо пасивни, да наш увоз не премаша наш извоз. Ми, господо, у преговорима које водимо са другим државама nailазимо на извесну неједнакост у ситуацији. Ми често пута и врло често преговарамо са државама, код којих постоје системи који код нас не постоје: забрана, контингентирања и т. д. Та

неједнакост у преговарањима је врло незгодна и о поправкама те неједнакости мора се водити рачуна. Ми, господо, морамо мислити према оваквом стању ствари, ако се оно продужи, на извесну преоријентацију нашег извоза и можда извесну трансформацију наше производње. То су проблеми, о којима се мисли и који су увек на дневном реду код Краљевске владе и на којима се најозбиљније ради.

Господо, после ових општих примедба дозволите ми да пређем на поједине конвенције.

Прво долази споразум са Немачком. Немачка је, господо, у јесен 1932 године отказала све трговинске уговоре и то у жељи да се ослободи веза из тих уговора у погледу на царинске ставове на аграрне производе. Она је хтела добити пуну слободу да би могла аутономно декретирати високе царинске ставове на аграрне производе. Тако је онда отказан и трговински уговор са Југославијом од 1927 године. Преговори који су вођени за обнову трговинског уговора нису довели ни до каквог резултата и 5 марта ми смо ушли у неуговорно стање.

У јулу ове године дошла је понуда немачке владе да поново преговарамо. С обзиром на кампању воћа и на сезону извоза пољопривредних артикала пред којом смо стајали ми смо ту понуду примили. Није се у преговорима могло доћи до дефинитивног регулисања наших трговинских односа са Немачком путем склапања једног трговинског уговора са тарифним делом, а на бази пуне заштите извоза наших аграрних производа. Али, господо, дошло се до споразума о највишем повлашћењу. За извоз оних артикала који нас интересују, пољопривредних артикала нарочито, боља је ситуација у режиму највећег повлашћења него што је била у неуговорном стању. Ја вам, господо, обраћам само пажњу да ми извозимо у Немачку храну и сточне производе, дакле пољопривредне, сељачке артикле у вредности од 122 милиона динара и да је према томе овај трговачки посао од значаја и од вредности за нас. Ми смо, господо, базирајући се на томе и имајући у виду ове мотиве и аргументе, закључили споразум о највећем повлашћењу. Он је, пошто не одговара пуном нашем захтеву за дефинитивно регулисање наших односа и осигурања нашег извоза у Немачку, он је провизорно закључен за четири месеца.

Само, потребно је, господо, да вам овом приликом кажем неколико речи о једном споразуму који је дошао после овога, а који није пред вама али је у тесној вези са њим. Уговор о највишем повлашћењу са Немачком закључен је 1 августа. Пред само закључење обавештен сам од немачке владе да ће немачка влада у најкраћем року, у току трајања нашег споразума о највишем повлашћењу отказати уговор са Француском у коме су консолидоване царине на суву и свежу шљиву и пошто се ослободи тих обавеза да ће подићи царину на те артикле. Тада нам је казано од стране немачке владе, да када буду то учинили, да ће нас позвати на преговоре да нам даду компензације за оно што ћемо претрпети услед повећања царина на ове артикле. Није нам било само том приликом речено да ће доћи до повећања царине на пекmez. 13 августа немачка влада је подигла царине на свежу шљиву од 6 на 30 марака, а на суве шљиве у вре-

нама од 10 на 30 а тако исто подигла је царину пекмезу на 60 марака. Господо, кад смо ушли у преговоре о ономе што нам је речено пред само закључење споразума од 1 августа, о преговорима о компензацији, на томе суженом терену преговора немачка влада показала је потребну предусретљивост. Прво, немачка влада узела је била за основу обештења овај метод: она је узела у обзир целокупан извоз шљива из наше земље у Немачку, шљива сирових и пекмез) и то је све претворила у суву шљиву; и онда нам је на ту количину, која претставља целокупан наш извоз шљива, дала спуштену царину. Према томе претварању ми смо за 800 вагона сувих шљива, што претставља целокупан наш извоз шљива, свели царину од 30 марака на 10 марака. Поред тога Немачка је дала концесије својој индустрији мармаладе по којој 300 вагона сувих шљива имају бити извезене у Немачку без царине тако да се може рећи да контингент којим располаже наш извоз у Немачку износи 1100 вагона.

Господо, том приликом, приликом овог другог преговарања ми смо регулисали још две ствари. По највишем повлашћењу а на основу уговора који има Немачка са Холандијом за извоз јаја у Немачку, ми уживамо сада повластицу царинску, место 70 марака наша јаја плаћају 30 марака. Утврђен је и наш контингент и утврђени су и услови за извоз. Исто смо то уредили и за живе шаране. Утврђен је и контингент који се има известити по царини коју је добила Мађарска у свом уговору са Немачком.

Ја понављам господо, кад се ради о 122 милиона динара, колико чини вредност пољопривредних артикала који ми извозимо у Немачку, кад се ради о једној земљи у коју ми извозимо око 345 милиона динара, кад се ради о земљи у коју ми извозимо наше воће у највећој мери — у прошлој години извезли смо јабука за 29 милиона динара а ораха за 30 милиона динара — кад се о таквој ситуацији ради, ја налазим да је овај провизоран споразум једно решење које можемо примити као један предуслов за наш рад са Немачком у том погледу.

У накнаду за оно што смо добили од Немачке продужен је рок трајања споразума о највећем повлашћењу од 4 на 8 месеци.

Господо, сад прелазим на споразум о преференцијалу на кукуруз са Француском.

Господо, нама је одобрен овим споразумом контингент од 2,400 вагона кукуруза уз царинску редукацију од 40% од постојеће царине. Пошто је данашња царина на кукуруз у Француској 40 франка, то значи да ће наш увозник плаћати свега 24 франка царине и да ће целокупан ефекат на ових 3,840 вагона изнети око 9 и по милиона динара.

Господо, овај споразум треба ценити са ове тачке гледишта. Ви знате, господо, нашу борбу за тако звану ревалоризацију пољопривредних производа путем преференцијала. Вама су познате тешкоће на које ова политика наилази. Има извесних држава које се принципелно опиру овој политици. Француска је овим уговором манифестовала вољу да прими и спроведе овај принцип и да помогне аграрним државама на и нама (Уз-

вици: Живела Француска и пљескање.) Ово треба ценити и као једну идејну добит.

Прелазимо на споразум са Грчком. Ми имамо трговински уговор са Грчком. Тај уговор је старијег датума. Измењене прилике у светској трговини учиниле су да тај уговор нема више оног дејства које би требало да има, те се појавила потреба да се он накнадним споразумом мора мењати. Први акт учињен је лане у септембру месецу. Због чега?

Због тога што је грчка влада прописала извесна ограничења за девизе по којима се не могу дати девизе ни за коју увезену робу, изузев за пшеницу и неке сировине. Тако се девизе ни за наш увоз у Грчку нису могле добити. Она је поред тога контингентирала целокупан свој увоз дајући дозволе за увоз својим поданицима, што је такође претстављало тешкоће за наше трговце. Због тога је направљен споразум по коме су сва питања о девизама и контингентирању решена. Онда је Грчка пристала да нам осигура трансфер девиза за 65%, а 35% у боновима за које се мора купити грчка роба. То претставља повољно решење.

Ове године преговори су почели поново због тога што је Грчка изјавила да не може да осигура трансфер девиза за 65% нашег увоза. Поред тога подвлачила је факат, који је и раније подвлачила, да је Грчка јако пасивна у трговинским односима са нама. Јер, господо, док смо ми увозили у Грчку 1932 године робе у вредности за 134 милиона динара, дотле је Грчка увозила у нашу земљу робе за 25 милиона динара. Сличан однос постоји и у првом полгођу ове године. Ми смо у првом полгођу ове године извезли за 46 милиона динара, а они су увезли у нашу земљу за 16 милиона динара.

Господо, Краљевска влада овластила ме је да делегацији која је ишла у Атину на преговоре дам ове инструкције. Ми потпуно разумемо тежњу Грчке владе да ојача свој извоз у нашу земљу и готови смо да са своје стране учинимо све, што је у том правцу могуће. Али смо молили да и они буду свесни тога да се према оваквом стању ствари не може извршити једна таква пертурбација за дан, па да се претвори један извоз који је јако пасиван у активан. То се не може извршити за један дан. Зато треба времена, али смо нагласили да ће наша тенденција бити да фаворизирамо њихов извоз у нашу земљу. Други је наш принцип био да не видимо разлога да смањујемо увоз.

Могу вам, господо, рећи, да су преговори са грчком владом вођени у врло пријатељској атмосфери и да се са стране Грчке показало као и са наше стране, потпуно разумевање узајамних интереса. Мени је то, господо, пријатно да констатујем овде, јер је, по мом мишљењу, то добро расположење и са једне и са друге стране најбоља гаранција за развијање што бољих, што чвршћих трговинских односа између наших држава, којима за базу стоји пријатељство обеју држава.

Господо, ми смо у тим преговорима пристали да се проценат који има да се исплати у девизама за наш извоз сведе од 65% на 50%, тако да ће наш увоз бити исплаћен за 50% у девизама, а 50% у драхмама за које се добијају у Грчкој бонови, са којима се може куповати роба у Грчкој.

С обзиром на то, да је споразум са Грчком од

лањске године, у коме је био предвиђен проценат од 65% у девизама, а 35% у боновима функционисао врло добро, да пред крај кампање није било довољно бонова, што значи да су били сви пласирани, с обзиром на то да смо имали гаранције за плаћање боновима транспортних железничких трошкова преко грчке територије, а с обзиром и на то што предвиђамо и допуштамо поправку грчког увоза у нашу земљу, ја мислим да ово смањење процената девиза не претставља тешкоћу за нашу државу.

Ми смо дали још извесне концесије Грчкој, а то је спуштање извесних ставова на артикле који њих интересују: суво грожђе, смокве, маслине, теписи и извесни плугови. Ослобођени смо обавезе за куповину дувана која је постојала за наш монопол у прошлој години и добили смо исти контингент који смо имали и пре за наш извоз у Грчку. Мислим, господо, да и овај инструмент значи нешто за поправљање ситуације нашега извоза. То је, господо, нарочито од значаја за једну нашу покрајину која највише тргује са Грчком, за Јужну Србију, и, колико сам обавештен од надлежних економских фактора из Јужне Србије, тај је споразум тамо добро примљен и он добро функционише.

На крају, господо, допустите да вам кажем неколико речи о споразуму са Аустријом. Господо, и овде ћемо видети у пракси оне принципе, оне основне идеје, које важе код вођења спољне политике у целом свету. Аустрија је у 1932 години била пасивна према нама. Ми смо извезли у Аустрију робе за 560 милиона, а они су увезли код нас робе за 384 милиона. Аустрија је за 200 милиона била пасивна у своме односу с нама. Аустрија је, господо, тражила да уђемо у преговоре, да би она поправила овај по њу незгодан положај. Они су предлагали да поправе овај свој однос према нама тиме, што ће се смањити наш извоз у Аустрију путем смањења контингента које ми имамо за стоку и путем повећања царина на извесне наше артикле. Даље, она је тражила путем повећања њеног извоза у нашу државу да поправи свој положај према нама и то тражећи смањење царинских ставова на артикле који њу интересују и тражећи извесне гаранције за учешће у државним набавкама.

Господо, ми смо и овде стали на ово гледиште да по државне интересе није добро мислити на смањење извоза а да је потпуно разумљиво мислити на повећање свога извоза. Ми разумемо потпуно жељу аустријске владе да поправи свој извоз у нашу државу и готови смо да у том правцу чинимо оно што је могуће, али не можемо помишљати на смањење нашег извоза. Господо, ови принципи наишли су на предусретљивост код аустријске владе. С те стране, господо, показано је потпуно разумевање и ја то овде у Скупштини са захвалношћу помињем. Ми смо закључили један уговор, господо, који је оставио недириуте наше контингенте за извоз у Аустрију, дали смо концесије за извесне индустријске артикле, који улазе у нашу земљу. Ја нећу да Вас замарам набрајањем тих артикала. Том приликом решено је питање контингента за воће и поврће, који се крећу сто од сто од нашег извоза, јаја око 25% и питање расподеле контингента стоке које се дуго третирало између нас и Аустрије.

Ја сматрам, господо, и овај уговор, овај споразум као једну добру базу за рад са Аустријом и

међем га у исту категорију као и споразуме, молећи вас да их изволите примити. (Живо одобравање и пљескање).

Потпретседник др. Авдо Хасанбеговић: Има реч народни посланик г. Милован Лазаревић.

Милован Лазаревић: Господо, пред нама на решавању имамо више трговинских конвенција, које су од стране Владе закључене са више држава. Ја не мислим о свима њима овом приликом да говорим, али ћу говорити само о трговинској конвенцији која је закључена са Републиком Немачком и изнети моје мишљење о истој конвенцији.

Знам и свестан сам тога, да се због светског поремећаја у економији и трговини, дугорочнији трговински уговор није ни могао закључити, који би могао обезбедити привредне интересе обе државе. И најзад, кад би се то и хтело, наш интерес у овој садањој привредној и политичкој неизвесности није, да се то чини, док се и економске и политичке прилике у свету не рашчисте и не стабилизирају. Али тако исто знам и то, да се и у овим и оваквим садањим привредним приликама, не може седети скрштених руку, а да се бар и привременим трговинским мерама не тражи излаз из садање тешке привредне ситуације наше земље. Стога сматрам да је Влада добро учинила што је закључила краткорочан уговор. У томе њој се никаква замерка не би могла учинити, али има једна друга ствар, где јој се у овој радњи мора учинити једна озбиљна замерка. Немачка је пристала да с нама закључи трговински уговор највишег повлашћења, па то смо и ми пристали, што сматрам да је на тој основи према садањим приликама у којима се налазимо, таква основа и могућа. То значи, да се при нашем извозу, можемо за све наше производе користити царинским ставовима по свима уговорима које Немачка има са другим државама а који су ставови наравно за наше производе при увозу у Немачку најповољнији. Дотле је господо све добро, али како се у уговорима свију страних земаља са Немачком, једино у уговору француском са Немачком, налазе артикли: суве шљиве и пекмез, који су као што вам је познато и наши врло важни артикли за извоз, то значи да би се ми при извозу ових артикала у Немачку могли једино користити царинским ставовима из овога уговора Немачке са Француском. Али како је овом уговору између Немачке и Француске истицао рок пре него што нанн уговор са Немачком има да ступи на снагу, то смо ми са овим артиклима — суве шљиве и пекмеза — били лишени сваке користи, благодарећи незнању и јавашлуку наших делегата. Немачка је с пуним правом на суве шљиве и пекмез, после закључења нашег уговора са њом о највећем повлашћењу, подигла царине изменом своје опште царинске тарифе до те мере, да је био просто извоз ових артикала у Немачку, онемогућен.

Зар се господо оваком несмотреношћу и незнањем да се један једини уговор, из кога би могли корист за нашу привреду имати, а који престаје раније да важи са Немачком с којом ми уговор закључујемо, зар се, велим, наши интереси овако заштићују?

Кад се оваквим поступком наших делегата ударило главом о зид и кад су наши привредни кругови и јавност због овога подигли свој глас, онда се поново одлази у Берлин да се тражи поправка

која је незнањем учињена. Поправка је унеколико и нађена новим споразумом извршеним са Немачком, али је остала једна наша срамота.

Господим Министар трговине рече да Немци на други начин и на повољнији уговор од овога нису пристајали. Ја мислим да је такво тврђење погрешно. Кад се господо уговори закључују увек се поставља питање, чији је интерес већи да се до уговора дође? Немачка по статистици нашој у процлој 1932 години, увезла је у нашу земљу више од 500,000.000 динара вредности њених артикала, а ми у Немачку извезли смо свега око 300,000.900 динара наших артикала. Према овоме ми смо у неповољнијем положају и у пасиви са Немачком за близу 200,000.000 динара. Стога из овога се мора извести закључак да је интерес немачки већи од нашег да се до уговора дође.

За последњих десет година видно се, госполо, запажа, да се извешан број људи на штету наше народне привреде повлашћује скоро код свију Влада за протекли период времена. Има један број наших повлашћених стручњака који су за све способни! Ако се ради о трговинским уговорима, они су увек ту. Ако се решавају: привредна, финансијска, социјална, па чак правна и црквена питања, они уображавају да све знаду и да су за све способни и незамењиви и у овим питањима. У свету такви људи су непознати.

Напротив, наши неповлашћени стручњаци и наши привредници, који се извозом баве, тврде, да је наша економија незнањем ових повлашћених стручњака због њиног незнања и јавашлука које су при склапању трговинских уговора показали, наша земља оштећена преко двадесет милијарди динара. Крајње је време да се једном са оваквим повлашћењима за свагда престане, јер леђа наших привредника не могу више овако њињу стручност и повлашћење да носе.

Господо, да се у будуће не би правиле овакве грешке које скупо стају нашу земљу, не смеју се повлашћивати појединци по пријатељским и родбинским везама, нити овај посао давати по протекцијама, већ се мора гледати увек на праву и истинску спрему оних грађана који ту спрему имају, а њих наша земља има, ако се њина сарадња на овим питањима жели.

Тако исто не смеју се обилазити претставници наших привредних установа при решавању ових питања, који имају довољно и теоријског и практичног смисла и вредности за ове трговинске послове.

Ја не мислим да ове замерке правим само данашњем Министру господину Шуменковићу, по и свим његовим претходницима за протеклих 10 година.

Ја ово рекох у најбољој намери да би овим напоменама користио општој ствари наше земље.

Господо, само тај факат, да наши делегати при закључивању ове трговинске конвенције са Немачком на бази највишег повлашћења, да они нису знали или нису хтели знати, да рок трговинском уговору Француске са Немачком у коме се једино и предвиђају два именована наша важна извозна артикла, — сува шљива и пекмез, да он престаје важити пре но што ће наш нови уговор и ступити на снагу, довољан би био разлог не само, да се једном за свагда сви делегати избришу из спискова за закључивање трговинских уговора и конвенција, но и да се ставе под суд за штете које нашој

земљи наносе.

Све дотле, ако се овако једном код нас не поступи, ми ћемо трпети у нашој привреди сталне штете па поред њих и срамоте, а наша земља то избећи једном мора.

Претседник др. Коста Кумануди: Реч има Министар трговине и индустрије г. др. Илија Шуменковић.

Министар трговине и индустрије др. Илија Шуменковић: Мени је жао што морам овде да изјавим да су тврђења народног посланика г. Лазаревића нетачна. Нетачно је тврђење г. Лазаревића да наша делегација, — додајем да то није била делегација, него да су преговори вођени у Београду од стране Министарства трговине и индустрије и узмам сву одговорност на себе, — није знала кад истине уговор између Француске и Немачке као и то да ће се подићи царина на увоз наших шљива у Немачку. Мене је немачки посланик пре 1 августа обавестио прво, да ће уговор између Немачке и Француске истећи у месецу августу и друго, да ће Немачка још у току важења нашег споразума подићи царине на шљиву. Затим обавештен сам да ће Немачка дати извесне компензације и да ће за то тражити и извесне концесије. Према томе видите да су Министар трговине и индустрије и Краљевска влада знали да ће бити царине повећане.

Народни посланик г. Лазаревић тврдио је да је уговор између Француске и Немачке престао да важи пре него што је почео да важи наш уговор са Немачком. Наш уговор о највећем повлашћењу почео је да важи 1 августа, а уговор између Француске и Немачке престао је да важи у току месеца августа.

Господо, знајући да ће бити повећане царине на суву шљиву, ја сам ипак закључио уговор зато што сам имао да добијем извесне компензације за ту шљиву и добио сам их. Затим знао сам и то да повећање царина на свежу шљиву неће утицати на наш извоз. И после повећања немачких царина на тај артикал, ми смо ипак ове године извезли већу количину сировина и по бољој цени него прошле године. Пристао сам да се направи споразум и због тога што ми поред шљива имамо за извоз и других артикала који нас интересују. Док смо ми у прошлој години извезли у Немачку сирове шљиве у вредности од 9,000.000 динара, дотле смо извезли јабуке за 27,000.000 динара, орахе за 13,000.000 и суве шљиве за 19,000.000 динара. И при таквој ситуацији, знајући да нећемо изгубити на сувим шљивама и да морамо волити рачуна и о осталим артиклима који нас интересују, разумљиво је што смо закључили овај споразум о највећем повлашћењу.

Претседник др. Коста Кумануди: Има реч г. Милован Лазаревић.

Милован Лазаревић: Господо, ако је Господин Министар знао, као што нам рече, да ће трговинском уговору између Немачке и Француске истећи рок и да ће он престати да важи пре или у току нашег уговора, онда је у толико и одговорност оних који су наш уговор закључивали и његова много већа но што сам је ја у првом свом говору и замишљао.

Тврђење господина Министра да су цене шљивама почеле скакати и више се извозити од када је Немачка царину на исте подигла изгледа ми да је и такво тврђење погрешно. (Г. Министар трговине: Ја нисам то казао, ја сам казао, да откако је скочила

царина на наше сирове шљиве, да смо ми после тога извезли знато већу количину сирових шљива, него што смо мислили да извеземо). Мислим, господо, да је и сво мишљење господина Министра погрешно. Износ се пење само онда, када се и тражиња повећава и када се потрошња из других држава не може довољно да подмири, што је ове године случај са нашом и сировом и сувом шљивом, а не због повећања царина. Господо, све наше трговинске делегације за свих последњих десет година не схватајући довољно потребу и велики значај наших стиважа у земљи за прераду и паковање сувих шљива, својом непромишљеном радњом упропастиле су ову нашу врсту индустрије и оставили масу наших грађана без посла.

Поред овога они су дали другим државама могућност с којима смо уговоре закључивали, да оне ту прераду сувих шљива као домаћи производ прерађују, своје раднике упославају и шљиве експедирају и извозе у друге државе као своје сопствене производе, а не наше, где се стварно оне и производе. Овим поступком одузет је хлеб нашим радницима, јер су дотле наши људи те послове радили и од тога живели. Дакле кад се хоће да закључује један уговор, онда ти чланови наше комисије требали су да знају за све ове ствари, што до сада није био случај. (Одобравање).

Претседник др. Коста Кумануди: Има реч г. Милутић Станојевић.

Милутић Станојевић: Дозволите, господо, и мени, да у овој парници између г. Министра трговине и мога колеге Милована Лазаревића кажем неколико речи, јер би ме могао да пита свет, како сам ја могао као трговачки стручњак да будем равнодушан код овога двобоја.

Г. Министар трговине свакако је био одвише скроман кад је напоменуо, управо кад је благо нагласио, да овај уговор није најбољи али да је оно што није није имао храбрости да каже, да је овај уговор добар. Напротив, господо, може се рећи, да смо ми последњих година имали само рђаве уговоре. Што имамо те рђаве уговоре, то је последица опште привредне ситуације у целом свету и то је за све нас потпуно разумљиво. Али, господо, у сваком случају имају ти уговори своје рђаве стране и због тога, што у нашем Министарству трговине немамо довољан број спремних људи, који ће тим питањима специјално да се баве и упознају. То је исто било и тада, када је закључиван тај уговор са Немачком. Тај уговор је решен телефонским разговорима између нашег посланика у Берлину г. Балугџића и нашег делегата, који је тада био у Берлину.

Ми не можемо са десет и двадесет хиљада динара у буџету да имамо сталан одбор који ће тим питањем да се бави, и само због тога, што немамо ту организацију, која ће та питања да спроведе какво ваља, зато нам излазе трговински уговори непотпуни и зато настаје читава серија телефонских разговора и телеграфа и инструкција, само зато што снај који је отишао тамо да закључи уговор, није могао бити довољно спреман, јер сасвим природно да један енциклопедиста који би могао разумети сва могућа питања не постоји. У том погледу напомена г. Лазаревића је умесна. И ми имамо дужност да водимо рачуна о томе.

Ја сам још прошле године кад смо градили буџет пред самим г. Министром констатовао да су мале буџетске цифре предвиђене за унутрашњу и

спољашњу трговинску политику и тако очајно мале да се са тако малим сретствима не да ништа спровести. То је после повећано из других сретстава. Оно што треба по буџету да постоји, то је организација, а тога ми немамо. За трговинске уговоре треба да имамо шири одбор стручњака, један генералштаб, који би у свако доба био припреман да може спремити уговоре. Код нас дохвате статистике кад треба закључити уговор, из којих се много што шта не може видети и зато наши делегати оду тамо неспремни и кад томе још додате да тај посао ради један човек, онда можете схватити да поред најбоље воље не може се изградити то како треба. Они имају да се носе на страни са капацитетима који знају сваку ситницу код нас. Међутим, ми пошаљемо једнога човека који се бави индустријским питањима да тамо решава друга питања, о стоци, храни и другим проблемима. То, господо, не може да буде. Док она страна има стручњаке, код нас је концентрисано све у једној глави, и не само делегат, него и сам министар не може да зна све да даје инструкције како треба ствари спровести. Зато је потребно имати један трговински генералштаб, који ће у мирно доба, кад немамо потребе за трговинским уговорима, прикупити податке свију држава, са којима се претпоставља да ћемо имати трговинске уговоре, и онда тек можемо очекивати да ће наш делегат знати више него ја и г. Милован Лазаревић. Природно је да треба да знају више него ми. Међутим, ми одавде уочавамо њихове погрешке, због којих нису трговински уговори онакви какви би требали да буду. (Један глас: А где је Привредно веће?!)

Трговински уговор са Немачком није толико важан за нас, колико је важан за Немачку, па и поред тога Немачка има један став доста усправан и горд, као да смо ми нешто мало за њих, и да они о томе не воде рачуна. То је сасвим погрешно. Ми извозимо за Немачку 320 милиона динара, али кад одбијемо од тога да смо извезли бакура, цинка и других руда, нама не остаје ни сто милиона динара за наше стварне производе. Онда није право да за тако малу суму морамо да капитулирамо и да примамо онакав уговор какав они буду наређивали. Морамо се нешто учити и од Хитлера и бити усправни. (Узвици: Тако је!) Ту има нечега и изван трговачког рачуна и интереса. Ту постоји понос једнога народа, и он не треба да се ниско спушта за сто милиона динара који нису пропали, него који се могу извести у друге државе. Сада је питање, да кад смо ми добили 800 вагона сувих шљива, да ли је то успех. Не, господо. Ми смо желели да нам се нађе извоз за сирове шљиве, за пекмез, дакле за оно што не трпи одлагања, и што морамо у року од 10—15 дана извести. За суве шљиве не треба да брину ни министар ни његови делегати, јер њих можемо извести у свако доба, и ако их не извеземо за 6 месеци, можемо их извести и доцније, и после годину дана. За нас је врло важно, дакле, извести сирове шљиве и воће, пекмез и све оно што се прави од сирових шљива.

За нас је врло важно како ћемо добити уговор за сирову шљиву и за пекмез. Господо, Немачка, не потроши све шљиве, које узме од нас. За више од половину шљива, које Немачка узме од нас, она посредује у Хамбургу и даје их Шведској, Норвешкој и другим државама. Она није главни потрошач већ је посредник. Њена је тенденција да не прими наш пекмез. Ако смо ми, на пример, имали

фабрику шећера и правила разне уговоре са другим државама, они су посветили своју бригу да нашкоде нашој фабрици. Исто тако ако друге државе виде, да је нешто за нас од добити, оне се ту концентришу и гледају да упропасте нашу индустрију. Због тога смо дошли до тога, да се наше суве шљиве, које смо под нашим именом продавали, продају сада под именом разних држава, само се етивирају у Братислави, Бечу, Хамбургу, иако ми имамо велики број етиважа које су сада затворене. И тако се наше шљиве продају под разним именима, само не под именом југословенским. На тај начин изгубиће значај наше шљиве.

Што се тиче овога преференцијалнога уговора, који је поменуо г. Министар, ми смо имали преференцијал са Чехословачком, са Аустријом и Француском. Од француског преференцијала нисмо имали користи. То је само било написано на хартији, али се стварно нисмо могли користити. Ми имамо штете од тога, јер смо због тога преференцијала допустили ниже царинске ставове на парфеме, на пудер и друге артикле, које не бисмо требали за никакве паре увозити. Ето видите, господо, дотле докле ми нисмо могли извести нашу храну и стоку на основу преференцијала, дотле су се они користили ниским царинским ставовима и увозили у нашу земљу артикле који нам нису били потребни.

Ми волимо Француску и желимо да будемо с њом у добрим политичким и трговинским односима, али би било право да и они поведу рачуна о нашим невољама, и ако већ постоји један преференцијал, онда да му се створи могућност и да се оствари, а то би могло да буде. То што бисмо извезли 10.000 вагона кукуруза и пшенице, не би се много осетило у привреди француској, па, као добри наши пријатељи, ваљало би да поведу рачуна, да створе могућност, да нам се може та количина заиста извести, тим пре, што њиховим производима, којима је учинић полуст, нисмо се користили ми, него они.

Господин Министар је констатовао и побољшање трговинског биланса. Бога ми, ја то не бих могао констатовати. Побољшање биланса долази од побољшања нашег прима, од ажије, којом се таксирају. По статистичким подацима стварно би се то могло утврдити по количини, кад би се могла упоредити једна година за другом, али та диференција тако је мала да не можемо с тим правити озбиљан рачун. Наш је извоз врло слаб и ми нисмо у стању издржати овако велики терет државни од 12 милијарди динара са извозом од 3 милијарде. Нека дође и најгенијалнији национални економист па не може ме убедити, да са 3 милијарде извоза можемо носити буџет од 12 милијарди. (Олобравање и повици: Тако је!)

Сад има једна земља, са којом смо у добрим односима и са којом треба да будемо у добрим односима, а то је Грчка. Ми са Грчком немамо довољно трговинских веза и морамо се побринути да са Грчком имамо јаче везе и да Грчка од нас више купује. Она је добар потрошач производа из Македоније и ми морамо се старати да Грчкој дајемо колико је могуће веће концесије, да би имали са њом велики промет. Она купује од нас производе које не можемо извозити на север због саобраћајних тешкоћа. Према томе у реду ових трговинских уговора, који су закључени, могло би се рећи, критикујући уговор са Немачком, да он не треба да буде за-

кључен, јер шљиве, за које се мисли да су за нас неки велики изодитак, нису тако важне. Суве шљиве можемо извозити на најсевернију тачку у Норвешку, Финску и друге земље, али дотле, докле смо имали могућности да их етивирамо и пакујемо и докле нам нису правиле тешкоће друге државе.

Према томе овај уговор са Немачком је примљен по сили околности. Он има један кратак рок и то је добро. Желети је даље, да се у Министарству трговине створи једна организација у којој ће да се спреми бар десетак стручњака а не, господо, да код нас цео посао око закључења трговинских уговора падне на главу једног човека. Нека тај човек буде и најгенијалнији, ја њему оспоравам универзалну спрему, јер док је он био у Лондону, за то време ми смо телефонским путем закључили трговински уговор са Немачком у једном тренутку када смо после два-три дана морали већ да товаримо. (Министар трговине и индустрије др. Илија Шуменковић: То није истина! — Гласови: Тако је!). То је истина, господине Министре. Ви имате Вашу, а ми имамо нашу шпијунажу. (Смех у сали). Ја ћу да вам изнесем телеграме и да вам докажем, да сам сваког дана знао шта се ради у Берлину. Зато што смо у томе заинтересовани и од тога живимо, морали смо у корак да пратимо шта раде немачки делегати, а шта раде наши. Трговина има своје канале. Текстуелно овако стоји да смо на неколико дана са Немачком постигли овај контингент за суве шљиве и да то није свршено у августу него у септембру месецу. Према томе, то је питање свршено на један брз начин, уместо да смо имали организацију да то питање раније темељно спроведе. Све те напомене ја и г. Лазаревић учинили смо као добри пријатељи Владе и као људи који познајемо те послове, желећи да се то у будуће не дешава. То је наш посао, ми те ударце највише осећамо на нашим леђима и према томе ми штитећи интересе трговине, штитимо интересе пољопривреде и верујемо да је то жеља и г. Министра. Али он није био у стању да то све зна. Ипак са његове стране било би врло похвално ако би чешће консултовао људе који се тим пословима баве. Међутим, ми нисмо имали прилике да будемо довољно саслушани о питањима која су од веома велике важности за наш извоз.

Ја ћу да завршим. Што се тиче ових уговора са Немачком они су већ били и прошли. Желео бих да се код уговора са Грчком гледа да се он направни у таквој форми да са њом имамо што јаче трговинске везе. То захтевају и наши трговински интереси, то захтевају и наши добри сусетски односи са Грчком.

Претседник др. Коста Кумануди: Господо, пошто се нико више није јавио за реч, прелазимо на гласање у начелу о предлогу закона о трговинском споразуму између Краљевине Југославије и Републике Немачке. Гласаће се на уобичајени начин „за“ и „против“. Молим г. секретара да изврши прозивку.

Секретар Милан Мравље прозива посланике да гласају и они су гласали овако:

Гласали су »за«: Аврамовић Брацко, Алексић Коста, Анђелиновић Гргур Будислав др., Антонијевић Душан, Аранђеловић Јован, Ауер Људевит др., Бајић Салих, Бешировић Димитрије Р., Богдановић Исо, Божић Милан, Бркић Стјепан, Буковић А-

Александар, Величковић Миладин, Вељковић Вељко, Видаковић Витомир, Видић Јеша др., Видовић Богдан др., Вошњак Богумил др., Вукићевић Божић др., Гаврачић Отои др., Гавриловић Ото, Гајшек Карло, Господетић Фрањо, Грбић Емилијан, Грђић Васил, Грубановић Милан, Давидовић Витомир, Даниловић Живко, Деметровић Јурај, Димитријевић Мита, Димитријевић Хаџи-Тодор, Довезенски Јован С., Додић Александар Така, Дошен Мирко др., Дрмељ Алојзиј, Дубоковић Јурај, Ђорђевић Владимир, Живановић Милан, Живковић Негосим др., Живојиновић Душан, Зељковић Бошко, Земљић Јакоб, Ивандекић-Ивковић Мирко др., Иванишевић Петар, Илић Срђа Милан др., Исаковић Мито, Јевремовић Драгољуб др., Јевтић Животије, Јевтић Владимир Ал., Јевтић Радован, Јеличић Божа Ц., Јеремић Живојин, Јован Андрија, Јовановић Ђока, Јовичић Добросав, Кадић Хусени, Кајмаковић Омер, Каламатијевић Михаило Р., Катић Милош, Клинич Антон, Ковач Анте Љ., Ковачевић Драгутин Карло, Коман Албин, Костић Драгутин др., Костић Милорад Ј. др., Краљевић Драган др., Крамер Алберт др., Крафт Стеван др., Крејчи Антон, Крстић Владимир, Крстић Милутин, Крстић Михаило В., Кујунџић Андрија К., Кујунџић Богољуб К., Кумануди Коста др., (претседава), Куртовић Војко, Куртовић Шукрија, Лазаревић Милован М., Лазаревић Тодор др., Лазаревић Филип С. др., Лисавац Младен др., Лончар Станко, Лулић Петар, Макар Дако, Максимовић Стјепан, Марјанац Симо, Марковић Миленко др., Марковић Милорад П., Марковић Никола, Матица Павао, Матић Ђока Н., Машић Марко, Миџић Милан Ђ., Милетић Вјеслав др., Милошевић Гавро, Милутиновић Милинко Р., Милутиновић Милорад Ђ., Михаиловић Илија П., Мозер Ханс др., Мравље Милан, Мулалић Мустафа А., Недељковић Урош П., Никић Федор др., Нинковић Тришко, Остојић Ђуро др., Павлич Алојзиј, Палечек Иван др., Парабуџски Ђорђе, Пахерник Фрањо, Перић Нинко др., Петовар Ловро, Пивко Људевит др., Поповић Димитрије Он., Поповић Душан, Поповић Коста др., Поповић Милан др., Поповић Светислав др., Прекоршек Иван, Прица Шиме др. Пустослемшек Раство, Пуцељ Иван Ј., Радивојевић Лазар Љ., Радовић Саво др., Радоњић Милан, Рајић Тоша др., Рапе Стане др., Рорбахер Јулијан др., Савић Сава В., Санто Гавро др., Сарачевић Раденко, Селић Јоца М., Селмановић Алија, Сокић Милоје М., Соколовић Никола, Спасовић Вукашин, Спиндлер Вјеслав, Сршкић Милан др., Станојевић Драгомир М., Стевановић Живојин Ар., Степанов Миливој, Степановић Милан Р., Стефановић Игњат, Стијић Милан др., Стојадиновић Милосав др., Стошић Стаменко, Тадић Глигорије др., Тешић Максим, Томић Јакоб, Тонић Тодор Р., Торомановић Хасан, Трбић Василије, Тркуља Станко, Ђирић Ђорђе, Ђирић Стеван, Ђуковић Милан, Урек Иван, Урошевић Мирко, Урукало Сергије, Физир Виктор, Хајдињак Антон, Ханжек Лавослав др., Хасанбеговић Авдо др., Хрибар Никола, Церер Антон, Чорбић Бранко, Шарковић Тихомир, Шега Фердо, Шелмић Драгић М., Шећеров Славко др., Шифтар Стеван, Шуменковић Илија др.

Отсутни: Ађић Анте, Аксентијевић Александар, Алиловић Шаџир, Антуновић Јосип, Бабаковић Јордан, Бањац Љубомир, Бараћ Бранко др., Батинић Јозо, Бачић Стјепан др., Бенко Јосип, Бо-

рисављевић Страхиња, Брунија Радослав, Бугарски Драгутин, Будишин Стеван, Буновић Милан, Ваљавец Стјепан, Варда Север, Васиљевић Стеван др., Вујић Димитрије В., Гавриловић Бранислав, Главички Божидар, Грајић Перо, Грба Милован др., Грубер Фрањо др., Дервишић Булага, Добровић Милан С., Добровољац Милан Ј., Драговић Милош П., Дрљача Бранко, Ђокић Риста, Ђурић Михаило, Елеговић Иво др., Живанчевић Михаило, Живковић Исидор М., Захарић Чедомир, Иванчевић Душан, Исаковић Миливоје Ђ., Јанковић Велизар др., Јевтић Михаило Р., Јелић Милутин, Јовановић Александар, Јовановић Јова, Кабански Стеван, Кешељевић Никола др., Кнежевић Ловро, Кнежевић Стјепо др., Кожуљ Марко др., Којић Драгутин др., Крстановић Ристо, Крстић Зарије С., Крстић Симо, Кунтарић Анте др., Куњашић Јоахим, Лазаревић Теодосије К., Леушић Ђуро др., Лончаревић Иван др., Лукић Живан др., Максимовић Божидар, Маланец Владо др., Маринковић Војислав др., Марјан Ђуро, Маркић Фрањо, Марковић Велимир Ж., Мastroвић Анте Ф., Мацековић Матија, Метикош Милан др., Милетић Владислав, Милошевић Младен П., Мисирлић Јован Т., Митровић Јован Р., Митровић Љубомир М., Михаиловић Светислав др., Мохорич Иван, Никић Никола др., Никодијевић Аранђел Д., Николић Бранко др., Новаковић Тоде Ј. др., Нуић Петар др., Њамцул Ранко др., Паранос Шпиро Ф., Патрчић Љуба, Перић Матеј др., Перић Миливоје Ђ. Перко Драгутин В., Петковић Милан, Петрак Никола, Петричић Живко др., Петровић Марко, Пешић Милутин, Пиштелић Славко А. др., Погачник Виктор, Поповић Добривоје Гер др., Поповић Јевтимије, Поповић Милан В., Праљак Недељко, Прека Никола, Принцип Јово, Радић Иван, Радоњић Милан, Рако Јанко др., Ружић Виктор др., Савић Аранђел П., Савковић Илија, Секулић Милан др., Симић Милорад, Смиљанић Тома др., Спахић Владо, Стажић Јосип, Стајковић Никола, Станић Андра, Станишић Владимир др., Станојевић Милутин, Стевановић Милан, Стојковић Милан Ђ. др., Стрезовић Крста, Теодоровић Војислав, Толић Игњат М. др., Топаловић Милан, Трбојевић Урош др., Трифуновић Љубиша, Трпковић Ставра К., Узуновић Никола, Фиданчевић Тома др., Фотирић Арса, Хођера Светислав В., Христић Бора, Цемовић Филип, Центић Јурај др., Ципушевић Методије, Чохаџић Хазим, Шилеговић Владимир, Шнајдар Фрањо, Шурмин Ђуро др.

(После гласања)

Претседник др. Коста Кумануди: Господо, изволите чути резултат гласања. Гласало је у свему 170 народних посланика и сви су гласали «за». Према томе је овај законски предлог примљен у начелу. Прелазимо на претрес у појединостима. Молим г. известиоца да прочита члан 1.

Известилац Стеван Ђирић прочита члан 1 предлога закона о трговинском споразуму између Краљевине Југославије и Републике Немачке.

Претседник др. Коста Кумануди: Пошто се нико није јавно за реч, прелазимо на гласање. Гласаће се седењем и устајањем на уобичајени начин.

Прима ли Народна скупштина прочитани члан 1? (Прима). Објављујем да је члан 1 једногласно примљен. Изволите чути члан 2.

Известилац Стеван Ђирић прочита члан 2.

Претседник др. Коста Кумануди: Прима ли Народна скупштина прочитани члан 2? (Прима). Објављујем да је члан 2 примљен.

Према томе је овај законски предлог примљен и у појединостима. (Пљескање). Прелазимо на коначно гласање. Молим г. секретара да изврши прозивку.

Секретар Милан Мравље прозива посланике да гласају и они су гласали овако:

Гласали су »за«: Аврамовић Бранко, Алексић Коста, Анђелиновић Гргур Будислав др., Антонијевић Душан, Аранђеловић Јован, Ауер Људевит др., Баљић Салих, Бешировић Димитрије Р., Богдановић Исо, Божић Милан, Бркић Стјепан, Буквић Александар, Величковић Миладин, Вељковић Вељко, Видаковић Витомир, Видић Јеша др., Видовић Богдан др., Вошњак Богумил др., Вукићевић Богић др., Гавранчић Отон др., Гавриловић Ото, Гајшек Карло, Господиетић Фрањо, Грбић Емилијан, Грђић Васиљ, Грубановић Милан, Давидовић Витомир, Даниловић Живко, Деметровић Јурај, Димитријевић Мита, Димитријевић Хаџи-Тодор, Довезенски Јован С., Додић Александар Така, Дошен Мирко др., Дрмељ Алојзиј, Дубоковић Јурај, Ђорђевић Владимир, Живановић Милан, Живковић Негосим др., Живојиновић Душан, Зельковић Бошко, Земљић Јакоб, Ивандекић-Ивковић Мирко др., Иванишевић Петар, Илић Срђа Милан др., Исаковић Мито, Јевремовић Драгољуб др., Јевтић Животије, Јевтић Милутин Ал., Јевтић Радован, Јеличић Божа Ц., Јеремић Живојин, Јован Андрија, Јовановић Ђока, Јовичић Добросав, Кадрић Хусеин, Кајмаковић Омер, Каламатијевић Михаило Р., Катић Милош, Клинци Антон, Ковач Анте Љ., Ковачевић Драгутин Карло, Коман Албин, Костић Драгутин др., Костић Милорад Ј. др., Краљевић Драган др., Крамер Алберт др., Крафт Стеван др., Крејчи Антон, Крстић Владимир, Крстић Милутин, Крстић Михаило В., Кујунџић Богољуб К., Кумануди Коста др. (претседава), Куртовић Војко, Куртовић Шукрија, Лазаревић Милован М., Лазаревић Тодор др., Лазаревић Филип С. др., Лисавац Младен др., Лончар Станко, Лулић Петар, Макар Дако, Максимовић Стјепан, Марјановић Симо, Марковић Миленко др., Марковић Милорад П., Марковић Никола, Матица Павао, Матић Ђока Н., Машић Марко, Мијић Милан Ђ., Милетић Вјекослав др., Милошевић Гавро, Милутиновић Милутићко Р., Милутиновић Милорад Ђ., Михаиловић Илија П., Мозер Ханс др., Мравље Милан, Мулалић Мустафа А., Недељковић Урош Ц., Никић Федор др., Нинковић Трипко, Остојић Ђуро др., Павлич Алојзиј, Палечек Иван др., Парабуњски Ђорђе, Пахерник Фрањо, Перић Нинко др., Петовар Ловро, Пивко Људевит др., Поповић Димитрије Оп., Поповић Душан, Поповић Коста др., Поповић Милан др., Поповић Светислав др., Прекоршек Иван, Прша Шиме, др., Пустослемшек Раство, Пуцељ Иван Ј., Радивојевић Лазар Љ., Радовић Сава др., Радоњић Милан, Рајић Тоша др., Рапе Стане др., Рорбахер Јулијан др., Савић Сава В., Санто Гавро др., Сарачевић Раденко, Селић Јоца М., Селмаповић Алија, Сокић Милоје М., Соколовић Никола, Спасојевић Вукашин, Спиндлер Вјекослав, Сршкић Милан др., Станојевић Драгомир М., Стевановић Жи-

војин Ар., Степанов Миливој, Степановић Милан Р., Стефановић Игњат, Стијић Милан др., Стојадиновић Милосав др., Стошић Стаменко, Тадић Глигорије др., Тешић Максим, Томић Јакоб, Тонић Тодор Р., Торомановић Хасан, Трбић Василије, Трукуља Станко, Ђирић Ђорђе, Ђирић Стеван, Ђуковић Милан, Урек Иван, Урошевић Мирко, Урукало Сергије, Физир Виктор, Хајдињак Антон, Ханжек Лавослав др., Хасанбеговић Авдо др., Хрибар Никола, Церер Антон, Чорбић Бранко, Шарковић Тихомир, Шега Фердо, Шелмић Драгић М., Шећеров Славко др., Шифтар Стеван, Шуменковић Илија др.

Отсутни: Ајић Анте, Аксентијевић Александар, Алиловић Шаћир, Антуновић Јосип, Бабамовић Јордан, Бањац Љубомир, Бараћ Бранко др., Батинић Јозо, Бачић Стјепан др., Бенко Јосип, Борисављевић Страхинја, Брушија Радослав, Бугарски Драгутин, Будишин Стеван, Буновић Милан, Ваљавец Стјепан, Варда Север, Васиљевић Стеван др., Вујић Димитрије В., Гавриловић Бранислав, Главички Божићар, Грајић Перо, Грба Милован др., Грубер Фрањо др., Дервишић Ђулага, Добровић Милан С., Добровољац Милан Ј., Драговић Милош П., Дрљача Бранко, Ђокић Риста, Ђурић Михаило, Елеговић Иво др., Живанчевић Михаило, Живковић Исидор М., Захарић Чедомир, Иванчевић Душан, Исаковић Миливоје Ђ., Јанковић Велизар др., Јевтић Михаило Р., Јелић Милутин, Јовановић Александар, Јовановић Јова, Каћански Стеван, Кешелевић Никола др., Кнежевић Ловро, Кнежевић Стјепан др., Кожуљ Марко др., Којић Драгутин др., Крстановић Ристо, Крстић Зарије С., Крстић Симо, Кунтарић Анте др., Куњашић Јоаким, Лазаревић Теодосије К., Леушић Ђуро др., Лончаревић Иван др., Лукић Живан др., Максимовић Божићар, Маланчећ Владо др., Мариновић Војислав др., Марјан Ђуро, Маркић Фрањо, Марковић Велимир Ж., Мastroвић Анте Ф., Мацековић Матија, Метикош Милан др., Милетић Владислав, Милошевић Младен П., Мисирлић Јован Т., Митровић Љубомир М., Михаиловић Светислав др., Мохорич Иван, Никић Никола др., Никодијевић Аранђел Д., Николић Бранко др., Новаковић Тодор Ј. др., Нуић Петар др., Њамцул Ранко др., Паранос Шпиро Ф., Патригић Љуба, Перић Матеј др., Перић Миливоје Ђ., Перко Драгутин В., Петковић Милан, Петрак Никола, Петричић Живко др., Петровић Марко, Пешић Милутић, Пиштелић Славко А. др., Погачник Виктор, Поповић Добривоје Гер. др., Поповић Јевтимије, Поповић Милан В., Прањак Недељко, Прека Никола, Принцип Јово, Радић Иван, Радоњић Миљан, Рако Јанко др., Ружић Виктор др., Савић Аранђел П., Савковић Илија, Секулић Милан др., Симић Милорад, Смиљалић Тома др., Спахић Владо, Стајић Јосип, Стајковић Никола, Станић Андра, Станишић Владимир др., Станојевић Милутин, Стевановић Милан, Стојковић Милан Ђ. др., Стрезовић Крста, Теодоровић Војислав, Толић Игњат М. др., Тоналовић Милан, Трбојевић Урош др., Трифуновић Љубиша, Трпковић Ставра К., Узуновић Никола, Фиданчевић Тома др., Фотирић Арса, Хоћера Светислав В., Христић Бора, Цемовић Филип, Центић Јурај др., Ципушевић Методије, Чохаџић Хазим, Шиљеговић Владимир, Шнајдар Фрањо, Шурмин Ђуро др.

(После гласања)

Претседник др. Коста Кумануди: Изволите чути резултат гласања. Гласало је у свему 170 народних посланика и сви су гласали »за«. (Пљескање). Према томе је законски предлог о трговинском споразуму између Краљевине Југославије и Републике Немачке усвојен и коначно и на основу § 64 Устава биће упућен Сенату на даљи рад.

Пошто ћемо о другој тачки решавати напослетку, прелазимо сада на трећу тачку дневног реда: претрес у начелу извештаја Одбора за проучавање законског предлога о допуни аранжману од 7 новембра 1931 године између Краљевине Југославије и Републике Француске.

Пошто се нико није јавио за реч, приступамо гласању у начелу. Гласаће се на уобичајени начин »за« и »против«. Молим господина секретара да изврши прозивку.

Секретар Милан Мравље прозива посланике да гласају и они су гласали овако: (Гласање исто као и о предлогу Закона о трговинском споразуму између Краљевине Југославије и Републике Немачке). (После гласања)

Претседник др. Коста Кумануди: Господо, изволите чути резултат гласања. Гласало је у свему 170 народних посланика и сви су гласали »за«. Према томе је овај законски предлог примљен у начелу. Прелазимо на претрес у појединостима. Молим г. известиоца да прочита члан 1.

Извештач Стеван Ђирић прочита члан 1 предлога закона о допуни аранжману од 7 новембра 1931 године између Краљевине Југославије и Републике Француске.

Претседник др. Коста Кумануди: Пошто се нико није јавио за реч, прелазимо на гласање. Гласаће се седењем и устајањем на уобичајени начин. Прима ли Народна скупштина прочитани члан 1? (Прима). Објављујем да је члан 1 једногласно примљен. Изволите чути члан 2.

Извештач Стеван Ђирић прочита члан 2.

Претседник др. Коста Кумануди: Прима ли Народна скупштина прочитани члан 2? (Прима). Објављујем да је члан 2 примљен.

Према томе је овај законски предлог примљен и у појединостима. (Пљескање). Прелазимо на коначно гласање. Молим г. секретара да изврши прозивку.

Секретар Милан Мравље прозива посланике да гласају и они су гласали овако. (Гласање исто као и о предлогу Закона о трговинском споразуму између Краљевине Југославије и Републике Немачке). (После гласања)

Претседник др. Коста Кумануди: Изволите чути резултат гласања. Гласало је у свему 170 народних посланика и сви су гласали »за«. (Пљескање). Према томе је законски предлог о допуни аранжману од 7 новембра 1931 године између Краљевине Југославије и Републике Француске усвојен и коначно и на основу § 64 Устава биће упућен Сенату на даљи рад.

Прелазимо на четврту тачку дневног реда: претрес извештаја Одбора за проучавање законског предлога о накнадном споразуму уз трговински уговор од 9 марта 1932 године између Краљевине Југославије и Републике Аустрије.

Пошто се нико није јавио за реч прелазимо на

гласање у начелу.

Гласаће се на уобичајени начин »за« и »против«. Молим г. секретара да изврши прозивку.

Секретар Милан Мравље: прозива посланике да гласају и они су гласали овако: (Гласање исто као и о предлогу Закона о трговинском споразуму између Краљевине Југославије и Републике Немачке). (После гласања)

Претседник др. Коста Кумануди: Господо изволите чути резултат гласања. Гласало је у свему 170 народних посланика и сви су гласали »за«. Према томе је овај законски предлог примљен у начелу. Прелазимо на претрес у појединостима. Молим г. известиоца да прочита члан 1.

Извештач Стеван Ђирић прочита члан 1 предлога Закона о накнадном споразуму уз трговински уговор од марта 1932 године између Краљевине Југославије и Републике Аустрије.

Претседник др. Коста Кумануди: Пошто се нико није јавио за реч, прелазимо на гласање. Гласаће се седењем и устајањем на уобичајени начин.

Прима ли Народна скупштина прочитани члан 1? (Прима). Објављујем да је члан 1 једногласно примљен. Изволите чути члан 2.

Извештач Стеван Ђирић прочита члан 2.

Претседник др. Коста Кумануди: Прима ли Народна скупштина прочитани члан 2? (Прима). Објављујем да је члан 2 примљен.

Према томе је овај законски предлог примљен и у појединостима. (Пљескање). Прелазимо на коначно гласање. Молим г. секретара да изврши прозивку.

Секретар Милан Мравље прозива посланике да гласају и они су гласали овако: (Гласање исто као и о предлогу Закона о трговинском споразуму између Краљевине Југославије и Републике Немачке). (После гласања)

Претседник др. Коста Кумануди: Изволите чути резултат гласања. Гласало је у свему 170 народних посланика и сви су гласали »за«. (Пљескање). Према томе је законски предлог о накнадном споразуму уз трговински уговор од 9 марта 1932 године између Краљевине Југославије и Републике Аустрије усвојен и коначно и на основу § 64 Устава биће упућен Сенату на даљи рад.

Прелазимо на пету тачку дневног реда: претрес извештаја Одбора за проучавање законског предлога о општој конвенцији за систематизацију имовинских интереса бивше покрајине Истре и бивше трговачке и обртне коморе са споразумима А, Б, Ц и Д, између Краљевине Југославије и Краљевине Италије. Пошто се нико није јавио за реч, прелазимо одмах на гласање у начелу. Гласаће се на уобичајени начин »за« и »против«. Молим г. секретара да изврши прозивку.

Секретар Милан Мравље прозива посланике да гласају и они су гласали овако: (Гласање исто као и о предлогу Закона о трговинском споразуму између Краљевине Југославије и Републике Немачке.)

(После гласања)

Претседник др. Коста Кумануди: Господо, изволите чути резултат гласања. Гласало је у свему

170 народних посланика и сви су гласали „за”. Према томе је овај законски предлог примљен у начелу. Прелазимо на претрес у појединостима. Молим г. известиоца да прочита члан 1.

Известилац Стеван Ђирић прочита члан 1 предлога закона о општој конвенцији за систематизацију имовинских интереса бивше покрајине Истре и бивше Трговачке и обртне коморе са споразумима, А, Б, Ц и Д, између Краљевине Југославије и Краљевине Италије.

Претседник др. Коста Кумануди: Пошто се нико није јавио за реч, прелазимо на гласање. Гласаће се седењем и устајањем на уобичајени начин.

Прима ли Народна скупштина прочитани члан 1? (Прима). Објављујем да је члан 1 једногласно примљен. Изволите чути члан 2.

Известилац Стеван Ђирић прочита члан 2.

Претседник др. Коста Кумануди: Прима ли Народна скупштина прочитани члан 2? (Прима). Објављујем да је члан 2 примљен.

Према томе је овај законски предлог примљен и у појединостима. (Пљескање). Прелазимо на коначно гласање. Молим г. секретара да изврши прозивку.

Секретар Милан Мравље прозива посланике да гласају и они су гласали овако: (Гласање исто као и о предлогу Закона о трговинском споразуму између Краљевине Југославије и Републике Немачке.)

(После гласања)

Претседник др. Коста Кумануди: Изволите чути резултат гласања. Гласало је у свему 170 народних посланика и сви су гласали „за”. (Пљескање). Према томе је законски предлог о општој конвенцији за систематизацију имовинских интереса бивше покрајине Истре и бивше Трговачке и обртне коморе са споразумима А, Б, Ц и Д, између Краљевине Југославије и Краљевине Италије усвојен и коначно и на основу § 64 Устава биће упућен Сенату на даљи рад.

Прелазимо на шесту тачку дневног реда: Претрес извештаја Одбора за проучавање законског предлога о привременом трговинском и компензационом споразуму између Краљевине Југославије и Републике Грчке. Пошто се нико није јавио за реч, прелазимо одмах на гласање у начелу. Гласаће се на уобичајени начин „за” и „против”. Молим г. секретара да изврши прозивку.

Секретар Милан Мравље прозива посланике да гласају и они су гласали овако: (Гласање исто као и о предлогу закона о трговинском споразуму између Краљевине Југославије и Републике Немачке.)

Претседник др. Коста Кумануди: Господо, изволите чути резултат гласања. Гласало је у свему 170 народних посланика и сви су гласали „за”. Према томе је овај законски предлог примљен у начелу. Прелазимо на претрес у појединостима. Молим г. известиоца да прочита члан 1.

Известилац Стеван Ђирић прочита члан 1 предлога закона о привременом трговинском и компензационом споразуму између Краљевине Југославије и Републике Грчке.

Претседник др. Коста Кумануди: Пошто се нико није јавио за реч, прелазимо на гласање. Гла-

саће се седењем и устајањем на уобичајени начин.

Прима ли Народна скупштина прочитани члан 1? (Прима). Објављујем да је члан 1 једногласно примљен. Изволите чути члан 2.

Известилац Стеван Ђирић прочита члан 2.

Претседник др. Коста Кумануди: Прима ли Народна скупштина прочитани члан 2? (Прима). Објављујем да је члан 2 примљен.

Према томе је овај законски предлог примљен и у појединостима. (Пљескање). Прелазимо на коначно гласање. Молим г. секретара да изврши прозивку.

Секретар Милан Мравље прозива посланике да гласају и они су гласали овако: (Гласање исто као и о предлогу закона о трговинском споразуму између Краљевине Југославије и Републике Немачке.)

(После гласања)

Претседник др. Коста Кумануди: Изволите чути резултат гласања. Гласало је у свему 170 народних посланика и сви су гласали „за”. (Пљескање). Према томе је законски предлог о привременом трговинском и компензационом споразуму између Краљевине Југославије и Републике Грчке усвојен и коначно и на основу § 64 Устава биће упућен Сенату на даљи рад.

Прелазимо сада на раније резервисану, другу тачку дневног реда: претрес извештаја Одбора за проучавање законског предлога о допуни конвенције од 14-II-1930 године, о ликвидацији двовласних имања између Краљевине Југославије и Краљевине Бугарске.

Има реч известилац г. Мита Димитријевић.

Известилац Мита Димитријевић: Господо, народни посланици, законски пројекат, по којем Народна скупштина данас одлучује, допуна је већ закључене конвенције о ликвидацији двовласних имања на граници између Краљевине Југославије и Краљевине Бугарске. Двовласна имања захватају дуж наше границе према Бугарској један појас од 10 километара с једне и друге стране. На томе земљишном појасу, на тој граничној зони, због нерегулисаног власништва, избијали су чести међусобни сукоби, инциденти и немири, и та гранична зона била је легло немира у место да буде зона мира, каква треба да буде граница између двеју суседних културних држава.

Граница је патила од сувише честих прелаза двовласника тј. поданика једне државе чија су имања лежала и на другој страни границе. Дејствовало се да се поред тих мирних сељака, који су имали имања и преко границе, прокријумчаре из Бугарске на нашу територију и оружана лица нелегалних и превратних организација, а често су они и приморавали мирне сељане с бугарске стране да им у томе буду јатаци.

Да би се заштитила држава, с једне стране, од тих нелегалних бандитске акције, коју су ти превратни елементи проводили често пута преко тих двовласника и њихових имања, и да би се, с друге стране, обезбедило и само становништво на граници да не буде местимично искоришћавано или тероризирано од тих превратних бандита, и нарочито да би се уредило питање својине двовласних имања, наша је држава предложила Бугарској да се изврши ликвидација двовласних имања тј.

да не остане становника на граници који су поданици једне државе, а имају своја имања с друге стране границе.

Због тога је 14 фебруара 1930 године закључена била конвенција између наше државе и Бугарске, која је предвидела ту ликвидацију. У тој конвенцији било је предвиђено да ће имања наших поданика преко границе у Бугарској и бугарских поданика на нашој територији бити размењена. Образоване су биле реонске комисије састављене од по једног нашег и бугарског судије, агронома и претставника управне власти с једне и друге стране, које су имале прво два установе ко је све двовласник и колико има двовласних имања, а потом да приступе размени. Пошто је ово била једна новина и нису постојали статистички подаци, то су реонске комисије нашле на извесне тешкоће у томе раду. Прве тешкоће показале су се да има у главном више имања бугарских пограничних држављана на нашој територији него што је било имања наших држављана на бугарској територији. Друго, та имања нису била подједнако распоређена да би се размена могла свуда извршити; на пр. док становници једне општине, чији је атар подељен границом, и који су остали на бугарској територији, имају својих пашњака код нас, докле се дешавало да на томе сектору границе нема ни једног нашег поданика који би имао својих имања на бугарској страни. У таквим случајевима размена се није могла извршити.

Постојале су и друге тешкоће техничког карактера, постојала су питања о квалитету земљишта, о врсти културе итд., и пракса је показала да конвенција о ликвидацији двовласних имања треба да се за све те случајеве допуни тако да буду предвиђени сем размене и други начини ликвидације имања.

То је учињено овом допуном конвенције и предвиђена је размена с општинским имањима, евентуално чак и откуп од стране државе и глобална размена целокупних комплекса.

Ова конвенција само је саставни део целокупне наше граничне политике према Бугарској. Та политика, пацифистичка у основи својој, носи карактер здраве ликвидације свих спорних граничних питања између наше државе и Бугарске. Та политика добила је свој реални израз не само у овој конвенцији већ и у закљученом споразуму о одржавању доброг реда на граници, познатог под именом Правилник Б. Тај је споразум још из 1929 године. Али, као што је јавности познато, летос је заседавала једна Југословенско-бугарска комисија која је тај споразум допунила тиме што је израдила идентична упутства нашим и бугарским пограничним властима о начину како се има примењивати тај споразум о одржавању реда на граници. Те инструкције предвиђају активну сарадњу наших и бугарских трупа дуж границе ради констатовања евентуалних нелегалних оружаных упада и сукоба и свих других пограничних инцидената.

Тиме је дата могућност да се стварно и ефикасно отклоне нелегални упади и да се, ако се догоде, констатује кривица и виновници ухвате.

Зависи једино од стварне добре воље оних који су позвани да примењују тај Правилник Б и извршују инструкције по томе, па да се на граници нашој обезбеди и стварни ред и мир.

Можемо с радошћу већ констатовати да је у томе донекле створена на нашој граници повољнија атмосфера, атмосфера мира, која је на један еклатантан начин крунисана састанцима наших двају Владара, Краља Александра и Краља Бориса. (Бурно одобравање и одушевљени повици: Живели!) Ови значајни састанци који су нашли одјека у целом свету као највиша и најизразитија манифестација чувања мира на Балкану, дају пуно наду и веру да ће наши међусобни односи на граници, с ликвидацијом овог последњег спора између Југославије и Бугарске, остати сасвим нормални, добри, пријатељски и братски.

С пуно братске радости можемо констатовати да је и у бугарској јавности наступило реалније схватање тих наших односа. Уверени смо да се неће више дозволити да се мирно становништво с бугарске стране тероризира од професионалних бандита.

Наступа у Бугарској једно ослобођење духа и политике од разорних дејстава тих нелегалних бандитских организација, које црпе извор за своју злочиничку егзистенцију само у одржавању непријатељства и раздора између наше две братске државе, у чијем споразуму лежи стварна гаранција мира на Балкану, не притиском оружја, већ с братским споразумом на бази освештане девизе: Балкан балканским народима.

Тежње у том смислу показују се обострано и са нарочитим одушевљењем. Обострано, и у Београду и у Софији, стварају се Југословенско-бугарске лиге. Развија се акција за мир и од стране наших двеју цркава, у чему треба са похвалом истаћи мудро и храбро држање главара бугарске цркве, митрополита Стефана (Одобравање и повици: Живео!)

И овај законски пројекат, као и сви покушаји за братством и миром између Југославије и Бугарске, носе тежњу и карактер од општег значаја за мир на Балкану. Наши околни суседи могу бити уверени да у сваком братском споразуму између Југославије и Бугарске преовлађује идеја мира и најсрдачније балканске сарадње у духу наше опште балканске девизе: Балкан балканским народима. (Пљескање и извици: Живео!)

Потпретседник др. Коста Поповић: Реч има Министар унутрашњих послова г. Живојин Лазић.

Министар унутрашњих послова Живојин Лазић: Господо народни посланици, постојање двовласничких имања т.ј. имања југословенских поданика на бугарској територији и обратно, бугарских поданика на југословенској територији, доприносило је такође незгодама и инцидентима на тој нашој југословенско-бугарској граници. Увиђајући то Владе и једне и друге државе споразумеле су се и закључиле једну конвенцију која је 1930 године и озакоњена. Допуне те конвенције, чије одредбе имате пред собом и о којима ћете имати данас да решавате, иду затим да се упрости процедура у погледу ликвидације тих двовласничких имања, које се при примени разних конвенција показују као потребне и нужне, у том правцу да се то питање што лакше и брже ликвидира.

Тако између осталих мера, које споразумно у томе правцу има да делују, ликвидацијом двовласничких имања треба несумњиво да завлада бољи мир и ред на граници па следствено да се иде и ка развијању све бољих и бољих суседних односа између обе државе. Због тога вас и са

своје стране молим, господо народни посланици, да овај законски предлог изволите као користан за обе стране усвојити. (Пљескање и извици: Живио!)

Потпретседник др. Коста Поповић: Пошто нема више пријављених говорника, претрес је завршен и прелазимо на гласање у начелу. Гласаће се на уобичајени начин „за“ и „против“. Молим г. секретара да изврши прозивку.

Секретар Милан Мравље прозива посланике да гласају и они су гласали овако: (Гласање исто као и о предлогу закона о трговинском споразуму између Краљевине Југославије и Републике Немачке.)

(После гласања)

Потпретседник др. Коста Поповић: Господо, изволите чути резултат гласања. Гласало је у свему 170 народних посланика и сви су гласали „за“. Према томе је овај законски предлог примљен у начелу. Прелазимо на гласање у појединостима. Молим господина известноца да прочита члан 1.

Известилац Стеван Ђирић прочита члан 1 предлога закона о допуни конвенције од 14 фебруара 1930 године о ликвидацији двовласних имања између Краљевине Југославије и Краљевине Бугарске.

Потпретседник др. Коста Поповић: Пошто се нико није јавио за реч, прелазимо на гласање. Гласаће се седењем и устајањем на уобичајени начин.

Прима ли Народна скупштина прочитани члан 1? (Прима). Објављујем да је члан 1 једногласно примљен. Изволите чути члан 2.

Известилац Стеван Ђирић прочита члан 2.

Потпретседник др. Коста Поповић: Прима ли Народна скупштина прочитани члан 2? (Прима). Објављујем да је члан 2 примљен.

Према томе је овај законски предлог примљен и у појединостима. (Пљескање). Прелазимо на коначно гласање. Молим г. секретара да изврши прозивку.

Секретар Милан Мравље прозива посланике да гласају и они су гласали овако: (Гласање исто као и о предлогу закона о трговинском споразуму између Краљевине Југославије и Републике Немачке.)

(После гласања)

Потпретседник др. Коста Поповић: Изволите чути резултат гласања. Гласало је у свему 170 народних посланика и сви су гласали „за“. (Пљескање). Према томе је законски предлог о допуни конвенције од 14 фебруара 1930 године о ликвидацији двовласних имања између Краљевине Југославије и Краљевине Бугарске усвојен и коначно и на основу § 64 Устава биће упућен Сенату на даљи рад.

Господо народни посланици, са вашим пристанком ја ћу закључити данашњу седницу. За идућу седницу предлажем као дневни ред: Претрес извештаја Имунитетног одбора од 14 јуна 1933 г. о издавању народних посланика суду. Прима ли Народна скупштина овај дневни ред? (Прима).

Данашњу седницу закључујем, а идућу заказујем за сутра у 10 часова пре подне.

Седница је закључена у 13.30 часова.

ПРИЛОЗИ

НАРОДНОЈ СКУПШТИНИ

Одбор за проучавање законских предлога о међународним уговорима и споразумима примио је на проучавање предлог закона о привременом трговинском и компензацијском споразуму, закљученом и потписаном 20 јула 1933 године у Атини, између Краљевине Југославије и Републике Грчке, завршио је поверени му посао на својој седници од 17 октобра 1933 године, усвојивши текстуално законски предлог у начелу и појединостима те према томе Одбору је част предложити Народној скупштини да овај законски предлог изволи усвојити.

За известноца Одбор је одредио г. Стевана Ђирића, народног посланика.

17 октобра 1933 године.
Београд.

Секретар, **Претседник,**
Милоје Сокић, с. р., Стеван Ђирић, с. р.

Чланови:

Др. Ђура Остојић, с. р., др. Људевит Пивко, с. р., др. Људевит Ауер, с. р., Милутин Јелић, с. р.,

Игњат Стефановић, с. р.

НАРОДНОЈ СКУПШТИНИ

Одбор за проучавање законских предлога о међународним уговорима и споразумима примио је на проучавање предлог закона о општој конвенцији за систематизацију имовинских интереса бивше покрајине Истре и бивше Трговачке и обртне коморе, са споразумима А, Б, Ц и Д закљученим и потписаним у Пули 12 децембра 1930 године између Краљевине Југославије и Краљевине Италије, завршио је поверени му посао на својој седници од 17 октобра 1933 године усвојивши текстуално законски предлог у начелу и појединостима, те према томе Одбору је част предложити Народној скупштини да овај законски предлог усвоји у целости.

За известноца Одбор је одредио г. Стевана Ђирића народног посланика.

17 октобра 1933 године.
Београд.

Секретар, **Претседник,**
Милоје Сокић, с. р., Стеван Ђирић, с. р.

Чланови:

Др. Ђура Остојић, с. р., др. Људевит Ауер, с. р., др. Људевит Пивко, с. р., Милутин Јелић, с. р.,

Игњат Стефановић, с. р.

НАРОДНОЈ СКУПШТИНИ

Одбор за проучавање законских предлога о међународним уговорима и споразумима примио је на проучавање предлог закона о трговинском споразуму, закљученом у Београду, 29 јула 1933 године, између Краљевине Југославије и Републике Немачке, завршио је поверени му посао на својој седници од 17 октобра 1933 године усвојивши текстуелно законски предлог у начелу и појединостима те према томе Одбору је част предложити Народној скупштини да овај законски предлог изволи усвојити.

За известиоца Одбор је одредио г. Стевана Ђирића народног посланика.

17 октобра 1933 године.
Београд.

Секретар, Претседник,
Милоје Сокић, с. р. Стеван Ђирић, с. р.

Чланови:

Др. Бура Остојић, с. р., др. Људевит Ауер, с. р.,
др. Људевит Пивко, с. р., Милутин Јелић, с. р.,
Игњат Стефановић, с. р.

НАРОДНОЈ СКУПШТИНИ

Одбор за проучавање законских предлога о међународним уговорима и споразумима примио је на проучавање предлог закона о Допуни Аранжману од 7 новембра 1931 године, закљученој и потписаној у Паризу 10 јуна 1933 године између Краљевине Југославије и Републике Француске, завршио је поверени му посао на својој седници од 17 октобра т. г., усвојивши текстуелно законски предлог у начелу и појединостима, те према томе Одбору је част предложити Народној скупштини да овај законски предлог изволи усвојити.

За известиоца Одбор је одредио г. Стевана Ђирића народног посланика.

17 октобра 1933 године.
Београд.

Секретар, Претседник,
Милоје Сокић, с. р. Стеван Ђирић, с. р.

Чланови:

Др. Бура Остојић, с. р., др. Људевит Ауер, с. р.,
др. Људевит Пивко, с. р., Милутин Јелић, с. р.,
Игњат Стефановић, с. р.

НАРОДНОЈ СКУПШТИНИ

Одбор за проучавање законских предлога о међународним уговорима и споразумима примио је на проучавање предлог Закона о накнадном споразуму уз Трговински уговор од 9 марта 1932 године, закљученом и потписаном у Бечу 9 августа 1933 године, између Краљевине Југославије и Републике Аустрије, завршио је поверену му законски предлог на својој седници од 17 октобра 1933 године, усвојивши текстуелно законски предлог у начелу и појединостима, те према томе Одбору је част предложити Народној скупштини да овај законски предлог изволи усвојити.

За известиоца Одбор је одредио г. Стевана Ђирића народног посланика.

17 октобра 1933 године.
Београд.

Секретар, Претседник,
Милоје Сокић, с. р. Стеван Ђирић, с. р.

Чланови:

Др. Бура Остојић, с. р., др. Људевит Ауер, с. р.,
др. Људевит Пивко, с. р., Милутин Јелић, с. р.,
Игњат Стефановић, с. р.

НАРОДНОЈ СКУПШТИНИ

Одбор за проучавање законских предлога о међународним уговорима и споразумима примио је на проучавање предлог Закона о допуни конвенције од 14 фебруара 1930 године о ликвидацији двовалних имања, закљученој и потписаној у Софији 3 јуна 1933 године, између Краљевине Југославије и Краљевине Бугарске, завршио је поверени му законски предлог на својој седници од 17 октобра 1933 године усвојивши га текстуелно у начелу и појединостима, па је Одбору част предложити Народној скупштини да овај законски предлог изволи у целости усвојити.

За известиоца Одбор је одредио г. Миту Димитријевића, народног посланика.

17 октобра 1933 год.
Београд.

Секретар, Претседник,
Милоје Сокић, с. р. Стеван Ђирић, с. р.

Чланови:

Др. Бура Остојић, с. р., др. Људевит Ауер, с. р.,
др. Људевит Пивко, с. р., Милутин Јелић, с. р.,
Игњат Стефановић, с. р.

ИНТЕРПЕЛАЦИЈА

одр. Николе Кешељевића на господина Министра унутрашњих дела о терору, казнама, хапшењима и насиљу које врше потчињени органи: срески начелници, претседници општина, жандармерија а и банови са њиховим упуствима.

ГОСПОДИНЕ МИНИСТРЕ,

У низу бановина вршени избори по општинама 15 октобра месеца, у осталим избори треба да се обаве 15 октобра.

Циљ и задатак тих избора, да народ по својој вољи, слободно изабере претседнике општине, општинску управу и одборнике — да ти представници народа у општинама буду што честитији људи у које народ има поверење и који ће својом честитошћу бити гаранција да ће своју дужност савесно вршити. У исто време задатак је власти да то што правилније према закону буде изведено и да својим радом не утичу на народну вољу и изборе.

Међутим све се радило баш обрнуто. За тако зване званичне владине кандидате, истицани су људи чија је једина врлина, да су следе слуге ЈРСД, да су готови на све и свашта, само да успеју у једном, а то је: да уз помоћ власти фалсификују народну вољу.

Већ месец дана у земљи је заведен место јавног реда и сигурности нечувени дахилук и бесправност. Место права и заштите по закону, власти врше фалсификате и насиља. Вама је лично, макар и из изврнутих лажних извештаја, који Вам се шаљу, лако назрети истину и увидети да је само кривицом власти дошло до тога да је у Јужном Банату рањено 17 лица од којих тројица тешко. Вама је познато да су чак срески начелници почели да интернирају грађане по својој вољи и ђефу и да се на пр. у Дравској бановини налази маса људи у интернијацији. Ви знате да су небројени виђени грађани ухапшени, бијени, кажњени са 500.— до 5.000.— динара новчане казне, једино зато, што су се усудили да истакну своје кандидатске листе поред ЈРСД листа. Сви они који нису хтели да иду уз ЈРСД оглашени су за антидржавне и гоне се као дивље звери. (Др. Потокар у Камнику и др.) Занатлијама се одузима право заната и рада, кафеџијама који нису из ЈРСД одузима се право рада потпуно или им се забрањује да раде после 6 сати по подне, дачим општинама, који су ЈРСД то се у истим местима дозвољава иако се те забране рада врше услед повећане потребе за јавну безбедност. Адвокатима се говори да се не зна где су завичајни иако су у истом месту већ пет година као адвокати и ту станују. Прети се разним предузећима и фабрикама да ће им се онемогућити рад ако и власници и сви радници не буду гласали за ЈРСД листе. У исто време писмено им се саопштава поред те претње од стране среског начелника и обећање да ће им се у свему излазити у сусрет ако поступе по закону господина начелника. У стотинама места честити и поштени грађани разним смицалицама и шиканирањем па и грубом силом и батинама спречени су да се кандидују. Стотине људи у Дравској бановини кажњени су тешким новчаним глобама и затвором (један до

сад са 19.500.— динара) само зато, што се кандидовали без благослова г.г. среских начелника, посланика и Министара. Маса људи кажњава се повчано и затвором под изговором да су одржавали недозвољене политичке састанке, међутим ти су се људи само састали ради тога, да потпишу кандидатске листе за општинске изборе али не оне ЈРСД. У исто време у тим истим местима већ месец дана срески начелници, претседници општина садањих и кандидати за будуће претседнике и разни трабанти ЈРСД странке уз приномоћ полиције држе зборове, скупове и договоре без икаквих пријава и дозвола и агитују за кандидате ЈРСД странке, агитују отворено грубо, прете, где претиња не помаже интернирају, хапсе, бију, повчано кажњавају. Све се то врши и са знањем господе Банова, који у неким бановинама и сами на томе сарађују.

Сем тога на листама владиних ЈРСД кандидата налазе се и такве личности, да су неки пошто су проглашени за званичне банове и среског начелника кандидате, морали бити због лоповлука и малверзација од стране власти ухапшени (на пример у Марији Бистрици у Хрватском Загорју). Ја, ако желите Господине Министре, могу да Вам поднесем масу необоривих доказа за све ове наводе, а само ради примера прилажем Вам уз интерпелацију два преписа званичних шикана докумената.

Осим тога на самим гласачким местима често присуствују срески начелници, полицијски писари, жандарми, утичу на гласаче, прете грађанима дочим ни претставницима опозиционих листа нису дозвољавали да присуствују, те су избори вршени по ђефу ЈРСД, среских начелника и разних других типова. На многа места гласали су војници који су у кадру (Кумодраж срез Врачарски) или су из вароши довођени по 80—100 непознатих типова (Кумодраж, Жарково) који нису из тих општина те су гласали и на тај начин листа ЈРСД добила већину. У великом броју општина по 20, 40, 100 и више бирача брисано је из гласачких спискова само да би се пошто пото добила већина за ЈРСД. У великом броју општина спречено је помоћу жандарма и полиције по 50—100—300 и 400 грађана да не гласају, само зато, да би опет та злосретна ЈРСД добила већину.

Разумљиво је да после свег овог у народу врди, да је народ страховито незадовољан и да лажно из фалсификованих резултата општинских избора у корист ЈРСД не само да не могу изгладити то незадовољство него само га још погоршати. Какве су последице од свега овога за државу и за њене стварне интересе?

Све ове страшне и незаконите радње и насиља уништавање грађанских права од стране потчињених Вам власти не могу Вам бити непознати Господине Министре.

Шта сте намерни да радите да се у интересу државе и народа овоме злу стане на пут?

Мислите ли предузети најстрожије и најхит-

није мере, да се у свима општинама, где се је тако радило, избори пониште, банови, срески начелници и друга лица која су за све то крива одмах удаље и казне а грађанима обезбеди да могу на поновним изборима бирати оне људе претседнике општина који уживају народно поверење.

Молим Вас да ми хитно на ову интерпелацију одговорите.

10 октобра 1933 године.

Београд.

народни посланик
Др. Никола Кешељевић, с. р.

ИНТЕРПЕЛАЦИЈА

Светислава Хоћера, народног посланика, на господина Министра унутрашњих послова, поводом незаконитог поступка Командира Жандармеријске станице у општини Моравче, Срез камнички, бановине Дравске.

ГОСПОДИНЕ МИНИСТРЕ,

На дан избора у Дравској бановини 15 овог месеца обишао сам у друштву са својим партијским пријатељем г. др. Ивом Потокарем, адвокатом из Камника, неколико општина. Кад сам дошао у општину Моравче позвао нас је један пријатељ г. Потокара у гостиону — засебну собу, где смо разговарали о општој ситуацији. Мало затим дошао је заменик претставника опозиционе листе и жално нам се да му претседник бирачког одбора не дозвољава да уопште буде присутан код стола где се уписују гласачи, већ му је наредио да стоји у истој соби али у супротном углу и да несме да има код себе ни оловку ни хартију. Претстваник листе г. Бергаид, суплент, био је на 15 дана пре избора интерниран.

Чим је заменик претставника листе изишао из собе појавио се командир Жандармеријске станице са још једним жандармом и категорички тражио од мене да се удалим из општине Моравче. Као разлог навео је да врши наређење. Пошто се ја нисам хтео удаљити јер није било никаквог повода за моје удаљење нити сам био на биралишту, наредник-жандарм после много претња да ће извршити закон према мени и да ће ме силом удаљити, одједном се присетио и затражио од г. др. Потокара да он одмах иде из Моравче. Др. Потокар који је недавно кажњен од среског начелника са 20 дана затвора и 5.000 динара новчане казне, јер се у његовој канцеларији налазило 8 људи, који су потписивали кандидатску листу, био је принуђен да напусти Моравчу а то сам исто и ја морао учинити, јер ме г. Потокар довео аутомобилом до тог места.

На 10 дана пре избора био је г. др. Никола Кешељевић у Камнику и заједно са г. др. Потокарем посетио је Јермана Едбина, трговца из Шмарце и г. Леушина из Хомеца. Чим је г. др. Кешељевић напустио Камник дошли су жандари и код Едвина и код Леушина испитивали зашто је г. др. Кешељевић код њих долазио и Едбину су запретили, да ће противу њега поднети пријаву, да је без дозволе држао политичку конференцију.

Ово су случајеви који су мени познати само у срезу Камничком, али, нажалост, нема готово среза где жандарми не сматрају за своју дужност да се мешају у чисто политичка питања пренебрегавајући тиме своју дужност за коју су плаћени да се старају о сигурности и безбедности државе и грађана.

Ја сам више пута подносио жалбе противу рада жандармерије и зато Вас сада молим да ми у Скупштини одговорите:

1 — Да ли сте вољни да према жандарму-нареднику, командиру страже у Моравче, предузмете законске мере због малтретирања једног народног посланика;

2 — Да ли сте вољни да издате наређење да се жандарми не смеју мешати у политику?

За ову интерпелацију тражим првенство на основу § 73 Закона о пословном реду у Народној скупштини.

Изволите, Господине Министре, и овом приликом примити уверење мога поштовања.

17 октобра 1933 године

Београд.

Светислав Хоћера, с. р.
народни посланик

